

**Zasady organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej
w Zespole Szkół Samochodowych im. St. Syroczyńskiego w Lublinie
z dnia 28 listopada 2019 r.
Obowiązują od 01 grudnia 2019 r.**

I. Postanowienia wstępne

- § 1. 1. W szkole organizuje się pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Pomoc udzielana jest uczniom, rodzicom i nauczycielom.
2. Wszelkie formy świadczonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole są bezpłatne, a udział ucznia w zaplanowanych zajęciach w ramach jej realizacji dobrowolny.
3. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna polega na:
- 1) rozpoznawaniu i zaspakajaniu potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia;
 - 2) rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia;
 - 3) rozpoznawaniu czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie ucznia w szkole;
 - 4) stwarzaniu warunków do aktywnego i pełnego uczestnictwa ucznia w życiu szkoły i w życiu oraz w środowisku społecznym;
 - 5) rozpoznawaniu przyczyn trudności w opanowywaniu umiejętności i wiadomości przez ucznia;
 - 6) wspieraniu ucznia z wybitnymi uzdolnieniami;
 - 7) opracowywaniu i wdrażaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla uczniów niepełnosprawnych oraz indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych odpowiednio o charakterze resocjalizacyjnym lub socjoterapeutycznym dla uczniów niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym;
 - 8) prowadzeniu edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia wśród uczniów i rodziców;
 - 9) podejmowaniu działań wychowawczych i profilaktycznych wynikających z programu wychowawczo-profilaktycznego oraz wspieraniu nauczycieli w tym zakresie;
 - 10) wspieraniu uczniów, metodami aktywnymi, w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz udzielaniu informacji w tym kierunku;
 - 11) wspieraniu nauczycieli i rodziców w działaniach wyrównujących szanse edukacyjne dzieci;
 - 12) udzielaniu nauczycielom pomocy w dostosowywaniu wymagań edukacyjnych wynikających z realizacji programów nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia

- i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom;
- 13) wspieraniu nauczycieli i rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych;
 - 14) umożliwianiu rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców i nauczycieli;
 - 15) podejmowaniu działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.
4. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna świadczona jest uczniom, gdy jej potrzeba zorganizowania wynika w szczególności z:
- 1) niepełnosprawności ucznia;
 - 2) niedostosowania społecznego;
 - 3) zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
 - 4) z zaburzeń zachowania i emocji;
 - 5) szczególnych uzdolnień;
 - 6) specyficznych trudności w uczeniu się;
 - 7) z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;
 - 8) choroby przewlekłej;
 - 9) sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
 - 10) niepowodzeń szkolnych;
 - 11) zaniedbań środowiskowych;
 - 12) trudności adaptacyjnych;
5. Udzielanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej mogą wnioskować:
- 1) rodzice ucznia/prawni opiekunowie;
 - 2) uczeń;
 - 3) dyrektor szkoły;
 - 4) nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem oraz zatrudnieni w szkole specjaliści;
 - 5) pielęgniarka szkolna;
 - 6) poradnia psychologiczno-pedagogiczna;
 - 7) pracownik socjalny;
 - 8) asystent rodziny;
 - 9) kurator sądowy;
 - 10) organizacje pozarządowe lub instytucje działające na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.
6. Wnioski ustne o organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej przedkłada się wychowawcy oddziału. W przypadku wniosków z instytucji zewnętrznych rozpatruje się wnioski złożone w formie pisemnej lub drogą elektroniczną w sekretariacie szkoły.

II. Formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole

§ 2. 1. Pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole udzielają:

- 1) nauczyciele w bieżącej pracy z uczniem na zajęciach;
- 2) pedagog i inni specjaliści wykonujący w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno- pedagogicznej,
- 3) pracownicy szkoły poprzez zintegrowane oddziaływanie na ucznia.

2. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna w szkole realizowana przez każdego nauczyciela w bieżącej pracy z uczniem polega w szczególności na:
- 1) dostosowaniu wymagań edukacyjnych do możliwości psychofizycznych ucznia i jego potrzeb;
 - 2) rozpoznawaniu sposobu uczenia się ucznia i stosowanie skutecznej metodyki nauczania;
 - 3) indywidualizacji pracy na zajęciach obowiązkowych i dodatkowych;
 - 4) dostosowaniu warunków nauki do potrzeb psychofizycznych ucznia.
3. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna świadczona jest również w formach zorganizowanych w ramach godzin przeznaczonych na te zajęcia i ujętych w arkuszu organizacyjnym szkoły. W zależności od potrzeb i możliwości organizacyjnych mogą to być:

1) zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze:

adresaci	Uczniowie przejawiający trudności w nauce.
zadania	Pomoc uczniom w nabywaniu wiedzy i umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz zawodowego
podstawa udzielania	Na wniosek wychowawcy lub innego nauczyciela przedmiotu, wniosek ucznia, rodzica
prowadzący	Nauczyciele i specjaliści posiadający kwalifikacje właściwe do rodzaju prowadzonych zajęć
czas trwania jednostki zajęć	45 minut
liczba uczestników	maksimum 8 osób
okres udzielania pp	zgodnie z decyzją dyrektora

2) zajęcia rozwijające uzdolnienia:

adresaci	Uczniowie szczególnie uzdolnieni
zadania	Rozwijanie zainteresowań i talentów uczniów.
podstawa udzielania	Na wniosek wychowawcy lub innego nauczyciela przedmiotu, wniosek ucznia, rodzica, opinii PP o szczególnych uzdolnieniach
prowadzący	Nauczyciele i specjaliści posiadający kwalifikacje właściwe do rodzaju prowadzonych zajęć
czas trwania jednostki zajęć	45 minut
liczba uczestników	maksimum 8 osób
okres udzielania pp.	zgodnie z decyzją dyrektora

3) zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz inne o charakterze terapeutycznym:

adresaci	Uczniowie z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne
zadania	Eliminowanie zaburzeń funkcjonowania społecznego
podstawa udzielania	Orzeczenie poradni psychologiczno –pedagogicznej lub opinia PP
prowadzący	Nauczyciele i specjaliści posiadający kwalifikacje właściwe do rodzaju prowadzonych zajęć
czas trwania jednostki zajęć	45 minut, (w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć w czasie krótszym niż 45 minut, z zachowaniem ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu tych zajęć)
liczba uczestników	maksimum 10 osób
okres udzielania pp	zgodnie z decyzją dyrektora,

4) zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.

4. Inne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, to:

- 1) porady i konsultacje dla uczniów – udzielane i prowadzone przez pedagoga szkolnego, w godzinach podanych na drzwiach gabinetu;
- 2) porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia dla nauczycieli – zgodnie z planem nadzoru pedagogicznego lub w godzinach pracy pedagoga szkolnego – w przypadku potrzeby indywidualnych konsultacji nauczycieli z pedagogiem.
- 3) organizacja kształcenia w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia według procedur ujętych w punkcie V.

III. Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom

§ 3.1. W Szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest uczniom:

- 1) posiadającym orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych;
- 2) posiadającym opinię poradni psychologiczno – pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno - pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
- 3) posiadającym orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania - na podstawie tego orzeczenia;
- 4) nieposiadającym orzeczenia lub opinii, ale dla których na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych

- możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów, o którym mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach koniecznym jest zorganizowanie zinstytucjonalizowanej formy pomocy lub pomocy doraźnej w bieżącej pracy z uczniem;
- 5) posiadającym opinię lekarza o ograniczonych możliwościach wykonywania określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego – na podstawie tej opinii.
 2. Nauczyciele pracujący z grupą uczniów prowadzą wnikliwą obserwację pedagogiczną, która polega na obserwacji zachowań, obserwacji relacji poszczególnych uczniów z innymi ludźmi, analizują postępy w rozwoju związane z edukacją i rozwojem społecznym, analizują opinie z poradni. Na podstawie wyników obserwacji nauczyciele wstępnie definiują trudności/zdolności lub zaburzenia.
 3. W przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne wymaga objęcia pomocą psychologiczno –pedagogiczną, wychowawca niezwłocznie udziela tej pomocy w bieżącej pracy z uczniem oraz odpowiednio nauczyciele lub pedagog szkolny informując o tym wychowawcę klasy.
 4. Wychowawca klasy przekazuje tę informację pozostałym nauczycielom pracującym z uczniem, w przypadku, gdy stwierdzi taką potrzebę.
 5. Wychowawca klasy informuje rodziców ucznia w trakcie indywidualnej rozmowy lub telefonicznie o potrzebie objęcia pomocą psychologiczno – pedagogiczną ich dziecka albo informuje ucznia pełnoletniego.
 6. W przypadku, gdy wychowawca uzna, że należy uczniowi zorganizować szkolną formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wychowawca zasięga opinii nauczycieli uczących w klasie.
 7. Wychowawca ma prawo zwołać zebranie wszystkich uczących nauczycieli w oddziale w celu: skoordynowania działań w pracy z uczniem, zasięgnięcia opinii nauczycieli, wypracowania wspólnych zasad postępowania wobec ucznia, ustalenia form pracy z uczniem, dostosowania metod i form pracy do potrzeb i możliwości ucznia. Informację o spotkaniu nauczycieli pracujących w jednym oddziale wychowawca przekazuje z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.
 8. Po dokonanych ustaleniach zespołu nauczycielskiego lub zebraniu opinii od poszczególnych nauczycieli, wychowawca proponuje formy pomocy psychologiczno–pedagogicznej świadczonej poszczególnym uczniom. Propozycję przedstawia dyrektorowi szkoły.
 9. Wychowawca przy czynnościach, o których mowa w ust. 7 współpracuje z rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem lub w razie potrzeby ze specjalistami zatrudnionymi w szkole.
 10. Wymiar godzin poszczególnych form udzielania uczniom pomocy psychologiczno–pedagogicznej ustala dyrektor szkoły, biorąc pod uwagę wszystkie godziny, które w danym roku szkolnym mogą być przeznaczone na realizację tych form.
 11. O ustalonych dla ucznia formach, okresie udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w których poszczególne formy będą

realizowane niezwłocznie zawiadamia się rodzica (pełnoletniego ucznia) w formie pisemnej, zaś rodzic (pełnoletni uczeń) własnoręcznym podpisem potwierdza otrzymanie informacji.

12. Rodzic (pełnoletni uczeń) ma prawo do odmowy świadczenia pomocy psychologiczno – pedagogicznej przez szkołę.
13. Wychowawca klasy jest koordynatorem wszelkich działań związanych z organizacją i świadczeniem pomocy psychologiczno – pedagogicznej swoim wychowankom.
14. Każdy nauczyciel oraz specjalista zatrudniony w szkole ma obowiązek włączyć się w realizację zintegrowanych, wspólnie wypracowanych form i metod wspierania ucznia.
15. W przypadku, gdy pomimo udzielanej uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie nastąpiła poprawa w funkcjonowaniu ucznia w szkole dyrektor szkoły, za zgodą rodziców, albo pełnoletniego ucznia występuje do poradni psychologiczno-pedagogicznej o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie rozwiązania problemu ucznia.

§ 4.1. Zainteresowania uczniów oraz ich uzdolnienia rozpoznawane są w formie wywiadów z rodzicami, uczniem, prowadzenia obserwacji pedagogicznych oraz z opinii i orzeczeń poradni psychologiczno-pedagogicznych.

2. W przypadku stwierdzenia szczególnych uzdolnień nauczyciel edukacji przedmiotowej składa wniosek do wychowawcy o objęcie ucznia opieką psychologiczno - pedagogiczną.
3. W szkole organizuje się kółka zainteresowań zgodnie z zainteresowaniami i uzdolnieniami uczniów.
4. Dyrektor szkoły, po upływie co najmniej jednego roku nauki, a w uzasadnionych przypadkach po śródrocznej klasyfikacji udziela uczniowi zdolnemu zgody na indywidualny tok nauki lub indywidualny program nauki, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie V.
5. Organizowane w szkole konkursy, olimpiady, turnieje stanowią formę rozwoju uzdolnień i ich prezentacji. Uczniowie awansujący do kolejnych etapów objęci są specjalną opieką nauczyciela.

IV. Zadania i obowiązki nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w szkole w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

§ 5.1. Do zadań i obowiązków nauczycieli w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej należy:

- 1) rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów;
- 2) określanie mocnych stron, predyspozycji i uzdolnień uczniów;
- 3) rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu szkoły;
- 4) świadczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bieżącej pracy z uczniem;
- 5) dostosowywanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów;

- 6) udział w pracach zespołu wychowawczego przy opracowywaniu zintegrowanych działań nauczycieli w celu podniesienia efektywności uczenia się i poprawy funkcjonowania ucznia w szkole;
 - 7) udział w pracach zespołu oceniającego efektywność świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej i planującego dalsze działania oraz zebraniach organizowanych przez wychowawcę;
 - 8) dostosowywanie metod i form pracy do sposobów uczenia się ucznia;
 - 9) indywidualizowanie pracy z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia;
 - 10) prowadzenie dokumentacji na potrzeby zajęć dodatkowych;
 - 11) współdziałanie z innymi nauczycielami uczącymi w klasie w celu zintegrowania i ujednoczenia oddziaływań na ucznia oraz wymiany doświadczeń i komunikowania postępów ucznia;
 - 12) prowadzenie działań służących wszechstronnemu rozwojowi ucznia w sferze emocjonalnej i behawioralnej;
 - 13) udzielanie doraźnej pomocy uczniom w sytuacjach kryzysowych z wykorzystaniem zasobów ucznia, jego rodziny, otoczenia społecznego i instytucji pomocowych;
 - 14) komunikowanie rodzicom postępów ucznia oraz efektywności świadczonej pomocy;
 - 15) stosowanie oceniania wspierającego ucznia z zachowaniem przede wszystkim charakteru motywującego oceny.
2. Do zadań i obowiązków pedagoga szkolnego należy:
- 1) prowadzenie badań i działań diagnostycznych, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień ucznia;
 - 2) diagnozowanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły;
 - 3) diagnozowanie sytuacji wychowawczych w szkole w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących barierę ograniczającą aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu szkoły, klasy lub zespołu uczniowskiego;
 - 4) udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
 - 5) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów uczniów;
 - 6) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie i organizowanie różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym ucznia;
 - 7) wspieranie nauczycieli i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
 - 8) inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych;

- 9) pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów;
 - 10) podejmowanie działań wychowawczych i profilaktycznych wynikających z programu wychowawczo-profilaktycznego w stosunku do uczniów z udziałem rodziców i wychowawców;
 - 11) działanie na rzecz zorganizowania opieki i pomocy materialnej uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej;
 - 12) prowadzenie warsztatów dla rodziców oraz udzielanie im indywidualnych porad w zakresie wychowania;
 - 13) wspomaganie i pomoc nauczycielom w rozpoznawaniu potrzeb edukacyjnych, rozwojowych i możliwości uczniów w ramach konsultacji i porad indywidualnych, szkoleń wewnętrznych WDN i udział w pracach zespołów wychowawczych;
 - 14) współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną oraz instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz ucznia;
 - 15) pomoc w realizacji wybranych zagadnień z programu wychowawczo-profilaktycznego;
 - 16) nadzór i pomoc w przygotowywaniu opinii o uczniach do Sądu Rodzinnego, poradni psychologiczno-pedagogicznych lub innych instytucji;
 - 17) przewodniczenie Zespołowi powołanemu do opracowania Indywidualnych Programów edukacyjno – terapeutycznych;
 - 18) prowadzenie dokumentacji pracy, zgodnie z odrębnymi przepisami.
3. Do zadań i obowiązków doradcy zawodowego należy w szczególności:
- 1) systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
 - 2) gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia;
 - 3) prowadzenie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu z uwzględnieniem rozpoznanych mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
 - 4) koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę;
 - 5) współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
 - 6) wspieranie nauczycieli i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
 - 7) opracowanie systemu doradztwa zawodowego w szkole;
 - 8) prowadzenie zajęć edukacyjnych zgodnie z planem zajęć;
 - 9) prowadzenie dokumentacji zajęć, zgodnie z odrębnymi przepisami.

V. Organizacja zindywidualizowanej ścieżki kształcenia

§ 6.1. Zindywidualizowana ścieżka kształcenia jest organizowana dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia, nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych.

2. Zindywidualizowana ścieżka kształcenia obejmuje wszystkie zajęcia edukacyjne, które są realizowane;
 - 1) wspólnie z oddziałem szkolnym oraz
 - 2) indywidualnie z uczniem.
3. Objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką wymaga opinii publicznej poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.
4. Do wniosku o wydanie opinii, o której mowa w ust. 3, dołącza się dokumentację uzasadniającą wniosek, w szczególności dokumentację określającą:
 - 1) trudności w funkcjonowaniu ucznia w szkole;
 - 2) w przypadku ucznia obejmowanego zindywidualizowaną ścieżką ze względu na stan zdrowia – także wpływ przebiegu choroby na funkcjonowanie ucznia w szkole oraz ograniczenia w zakresie możliwości udziału ucznia w zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym;
 - 3) w przypadku ucznia uczęszczającego do szkoły – także opinię nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, o funkcjonowaniu ucznia w szkole.
5. Przed wydaniem opinii, o której mowa w ust. 3, poradnia we współpracy ze szkołą oraz rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem, przeprowadza analizę funkcjonowania ucznia uwzględniającą efekty udzielanej dotychczas przez szkołę pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
6. Opinia, o której mowa w ust. 3, zawiera w szczególności:
 - 1) zakres, w jakim uczeń nie może brać udziału odpowiednio w zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym;
 - 2) okres objęcia ucznia zindywidualizowaną ścieżką, nie dłuższy jednak niż rok szkolny;
 - 3) działania jakie powinny być podjęte w celu usunięcia barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły.
7. Uczeń objęty zindywidualizowaną ścieżką kształcenia realizuje w danej szkole programy nauczania, z dostosowaniem metod i form ich realizacji do jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w szczególności potrzeb wynikających ze stanu zdrowia.
8. Na wniosek rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia dyrektor szkoły ustala, z uwzględnieniem opinii, o której mowa w ust. 3, tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie z uczniem, uwzględniając konieczność realizacji przez ucznia podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz podstawy programowej kształcenia w zawodach.
9. Nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem objętym zindywidualizowaną ścieżką kształcenia podejmują działania ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia w szkole.
10. Zindywidualizowanej ścieżki kształcenia nie organizuje się dla uczniów objętych kształceniem specjalnym.

VI. Nauczanie indywidualne

- § 7.1. Uczniów, którym stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły obejmuje się indywidualnym nauczaniem.
2. Indywidualne nauczanie organizuje dyrektor szkoły. Indywidualne nauczanie organizuje się na czas określony wskazany w orzeczeniu o potrzebie indywidualnego nauczania w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę.
 3. Dyrektor szkoły po ustaleniu zakresu i czasu prowadzenia nauczania indywidualnego z organem prowadzącym zasięga opinii rodziców (prawnych opiekunów) lub pełnoletniego ucznia celem ustalenia czasu prowadzenia zajęć.
 4. Zajęcia indywidualnego nauczania przydziela dyrektor nauczycielom zatrudnionym w szkole zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami.
 5. W uzasadnionych przypadkach dyrektor może powierzyć prowadzenie zajęć indywidualnego nauczania nauczycielowi zatrudnionemu poza placówką. Może to nastąpić w sytuacji znacznej odległości miejsca prowadzenia zajęć od siedziby szkoły lub w związku z trudnościami dojazdu nauczyciela na zajęcia.
 6. Za zajęcia indywidualnego nauczania uważa się zajęcia prowadzone w indywidualnym i bezpośrednim kontakcie z uczniem.
 7. Zajęcia indywidualnego nauczania prowadzi się w miejscu pobytu ucznia oraz zgodnie ze wskazaniami w orzeczeniu.
 8. W indywidualnym nauczaniu realizuje się wszystkie obowiązkowe zajęcia edukacyjne wynikające z ramowych planów nauczania dostosowane do potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia, z wyjątkiem przedmiotów z których uczeń jest zwolniony, zgodnie z odrębnymi przepisami (WF, język obcy).
 9. Na wniosek nauczyciela prowadzącego zajęcia indywidualnego nauczania, dyrektor może zezwolić na odstępnie od realizacji niektórych treści wynikających z podstawy programowej, stosownie do możliwości psychofizycznych ucznia oraz warunków, w których zajęcia są realizowane.
 10. Wniosek, o którym mowa w ust. 9 składa się w formie pisemnej wraz z uzasadnieniem. Informację o wniosku wpisuje się do Dziennika indywidualnego nauczania, zaś dyrektor szkoły akceptuje go własnoręcznym podpisem.
 11. Dzienniki indywidualnego nauczania zakłada się i prowadzi odrębnie dla każdego ucznia.
 12. Tygodniowy wymiar godzin zajęć indywidualnego nauczania realizowanego bezpośrednio z uczniem wynosi - od 12 do 16, prowadzonych w co najmniej 3 dniach.
 13. Do obowiązków nauczycieli prowadzących zajęcia w ramach nauczania indywidualnego należy:
 - 1) dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości ucznia;
 - 2) udział w posiedzeniach Zespołu Wspierającego opracowującego IPET;
 - 3) prowadzenie obserwacji funkcjonowania ucznia w zakresie możliwości uczestniczenia ucznia w życiu szkoły;
 - 4) podejmowanie działań umożliwiających kontakt z rówieśnikami;
 - 5) systematyczne prowadzenie dziennika zajęć indywidualnych.
 14. Na podstawie orzeczenia, opinii o aktualnym stanie zdrowia ucznia oraz wniosków z obserwacji nauczycieli i w uzgodnieniu z rodzicami ucznia, dyrektor szkoły

organizuje różne formy uczestniczenia ucznia w życiu szkoły, w tym udział w zajęciach rozwijających zainteresowania i uzdolnienia, uroczystościach i imprezach szkolnych oraz wybranych zajęciach edukacyjnych. Wszelkie informacje o możliwościach uczestniczenia ucznia oraz stanowisko rodziców/prawnych opiekunów/ ucznia pełnoletniego, odnotowywane są w Dzienniku nauczania indywidualnego.

15. Dyrektor szkoły ma prawo do zawieszenia organizacji nauczania indywidualnego w przypadku, gdy rodzice złożą wniosek o zawieszenie nauczania indywidualnego wraz z zaświadczeniem lekarskim potwierdzającym czasową poprawę zdrowia ucznia, umożliwiającą uczęszczanie ucznia do szkoły.
16. Dyrektor szkoły zaprzestaje organizacji nauczania indywidualnego na wniosek rodziców/prawnych opiekunów wraz z załączonym zaświadczeniem lekarskim, z którego wynika, że stan zdrowia ucznia umożliwia uczęszczanie ucznia do szkoły. Dyrektor szkoły w przypadku zawieszenia nauczania indywidualnego jest zobowiązany powiadomić poradnię psychologiczno - pedagogiczną, która wydała orzeczenie oraz organ prowadzący szkołę.
17. Uczeń podlegający nauczaniu indywidualnemu podlega klasyfikacji i promowaniu na zasadach określonych w WSO.

VII. Indywidualny tok lub program nauki

§ 8.1. Szkoła umożliwia realizację indywidualnego toku nauki lub realizację indywidualnego programu nauki, zgodnie z obowiązującymi przepisami w celu umożliwienia uczniom szczególnie uzdolnionym rozwoju ich uzdolnień oraz ukończenie szkoły w skróconym czasie. Uczeń ubiegający się o ITN powinien wykazać się:

- 1) wybitnymi uzdolnieniami i zainteresowaniami z jednego, kilku lub wszystkich przedmiotów;
- 2) oceną celującą lub bardzo dobrą z tego przedmiotu (przedmiotów) na koniec roku/okresu.
2. Indywidualny tok nauki może być realizowany według programu nauczania objętego szkolnym zestawem programów nauczania lub indywidualnego programu nauki.
3. Zezwolenie na indywidualny program nauki lub tok nauki może być udzielone po upływie co najmniej jednego roku nauki w szkole, a w uzasadnionych przypadkach – po śródrocznej klasyfikacji.
4. Uczeń może realizować ITN w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, przewidzianych w planie nauczania danej klasy.
5. Uczeń objęty ITN może realizować w ciągu jednego roku szkolnego program nauczania z zakresu dwóch lub więcej klas i może być klasyfikowany i promowany w czasie całego roku szkolnego.
6. Z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na ITN mogą wystąpić:
 - 1) uczeń - z tym, że uczeń niepełnoletni za zgodą rodziców (prawnych opiekunów);
 - 2) rodzice (prawni opiekunowie) niepełnoletniego ucznia;
 - 3) wychowawca klasy lub nauczyciel prowadzący zajęcia edukacyjne, których dotyczy wniosek – za zgodą rodziców (prawnych opiekunów).

7. Wniosek składa się do Dyrektora za pośrednictwem wychowawcy oddziału, który dołącza do wniosku opinię o predyspozycjach, możliwościach, oczekiwaniach i osiągnięciach ucznia.
8. Nauczyciel prowadzący zajęcia edukacyjne, których dotyczy wniosek, opracowuje program nauki lub akceptuje indywidualny program nauki opracowany poza szkołą.
9. W pracy nad indywidualnym programem nauki może uczestniczyć nauczyciel prowadzący zajęcia edukacyjne w szkole wyższego stopnia, nauczyciel doradca metodyczny, psycholog, pedagog zatrudniony w szkole oraz zainteresowany uczeń.
10. Po otrzymaniu wniosku, o którym mowa w ust. 6 dyrektor szkoły zasięga opinii Rady Pedagogicznej i publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

- § 9.1. Dyrektor Szkoły zezwala na ITN, w formie decyzji administracyjnej w przypadku pozytywnej opinii Rady Pedagogicznej i pozytywnej opinii publicznej poradni psychologiczno–pedagogicznej.
2. W przypadku zezwolenia na ITN, umożliwiającą realizację w ciągu jednego roku szkolnego programu nauczania z zakresu więcej niż dwóch klas wymagana jest pozytywna opinia organu nadzoru pedagogicznego.
 3. Zezwolenia udziela się na czas określony.
 4. Uczniowi, któremu zezwolono na ITN, dyrektor szkoły wyznacza nauczyciela – opiekuna i ustala zakres jego obowiązków, w szczególności tygodniową liczbę godzin konsultacji – nie niższą niż 1 godz. tygodniowo i nie przekraczającą 5 godz. miesięcznie.
 5. Uczeń realizujący ITN może uczęszczać na wybrane zajęcia edukacyjne do danej klasy lub do klasy programowo wyższej, w tej lub w innej szkole, na wybrane zajęcia w szkole wyższego stopnia albo realizować program we własnym zakresie.
 6. Uczeń decyduje o wyborze jednej z następujących form ITN:
 - 1) uczestniczenie w lekcjach przedmiotu objętego ITN oraz jednej godzinie konsultacji indywidualnych;
 - 2) zdanie egzaminu klasyfikacyjnego z przedmiotu w zakresie materiału obowiązującego wszystkich uczniów w danym okresie lub roku szkolnym na ocenę co najmniej bardzo dobrą i w konsekwencji uczestniczenie tylko w zajęciach indywidualnych z nauczycielem.
 7. Konsultacje indywidualne mogą odbywać się w rytmie 1 godziny tygodniowo lub 2 godziny co dwa tygodnie.
 8. Rezygnacja z ITN oznacza powrót do normalnego trybu pracy i oceniania.
 9. Uczeń realizujący ITN jest klasyfikowany na podstawie egzaminu klasyfikacyjnego, przeprowadzonego w terminie ustalonym z uczniem.
 10. Kontynuowanie ITN jest możliwe w przypadku zdania przez ucznia rocznego egzaminu klasyfikacyjnego na ocenę co najmniej bardzo dobrą.
 11. Jeżeli uczeń o wybitnych uzdolnieniach jednokierunkowych nie może sprostać wymaganiom z zajęć edukacyjnych nieobjętych indywidualnym programem lub tokiem nauki, nauczyciel prowadzący zajęcia może, na wniosek wychowawcy lub innego nauczyciela uczącego ucznia, dostosować wymagania edukacyjne z tych zajęć

do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia, z zachowaniem wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej.

12. Decyzję w sprawie ITN każdorazowo odnotowuje się w arkuszu ocen ucznia.
13. Do arkusza ocen wpisuje się na bieżąco wyniki klasyfikacyjne ucznia uzyskane w ITN.
14. Na świadectwie promocyjnym ucznia, w rubryce: „*Indywidualny program lub tok nauki*”, należy odpowiednio wymienić przedmioty wraz z uzyskanymi ocenami. Informację o ukończeniu szkoły lub uzyskaniu promocji w skróconym czasie należy odnotować w rubryce „*Szczególne osiągnięcia ucznia*”.

VIII. Organizacja nauczania, wychowania i opieki uczniom niepełnosprawnym, niedostosowanym społecznie lub zagrożonym niedostosowaniem społecznym

- § 10.1. W szkole kształcenie specjalnym obejmuje się uczniów posiadających orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego. Nauczanie specjalne prowadzone jest w oddziałach ogólnodostępnych.
2. Szkoła zapewnia uczniom z orzeczoną niepełnosprawnością lub niedostosowaniem społecznym:
 - 1) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
 - 2) odpowiednie warunki do nauki oraz w miarę możliwości sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne;
 - 3) realizację programów nauczania dostosowanych do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia;
 - 4) zajęcia specjalistyczne, stosownie do zaleceń w orzeczeniach poradni psychologiczno - pedagogicznej i możliwości organizacyjnych szkoły;
 - 5) zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne stosownie do potrzeb;
 - 6) integrację ze środowiskiem rówieśniczym;
 3. Szkoła organizuje zajęcia zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.
 4. Dyrektor szkoły, na wniosek rodziców oraz na podstawie orzeczenia poradni psychologiczno – pedagogicznej, w tym specjalistycznej, zwalnia ucznia z wadą słuchu lub z głęboką dysleksją rozwojową, z afazją ze sprzężonymi niepełnosprawnościami lub autyzmem z nauki drugiego języka obcego do końca danego etapu edukacyjnego.
 5. Uczniowi niepełnosprawnemu szkoła organizuje zajęcia rewalidacyjne, zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno – pedagogicznej. Tygodniowy wymiar zajęć rewalidacyjnych w każdym roku szkolnym wynosi w oddziale ogólnodostępnym po 2 godziny tygodniowo na ucznia.
 6. Liczba godzin zajęć rewalidacyjnych dyrektor szkoły umieszcza w szkolnym planie nauczania i arkuszu organizacyjnym.
 7. Godzina zajęć rewalidacyjnych trwa 60 minut. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć w czasie krótszym niż 60 minut, zachowując ustalony dla ucznia łączny czas tych zajęć. Zajęcia organizuje się w co najmniej dwóch dniach.

8. W szkole dla uczniów o potrzebie kształcenia specjalnego organizowane są:
 - 1) zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych w zakresie;
 - 2) zajęcia resocjalizacyjne dla uczniów niedostosowanych społecznie;
 - 3) zajęcia socjoterapeutyczne dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym;
 - 4) zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.
 10. W szkole za zgodą organu prowadzącego można zatrudniać dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym.
 11. Dyrektor szkoły, uwzględniając indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wyznacza zajęcia edukacyjne oraz zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie, realizowane wspólnie z innymi nauczycielami przez nauczycieli, o których mowa w ust. 10, lub w których nauczyciele ci uczestniczą.
 12. Rada pedagogiczna wskazuje sposób dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego i zawodowego do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, uwzględniając posiadane przez tego ucznia lub absolwenta orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w oparciu o szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu podaną do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE w terminie do 1 września roku szkolnego, w którym przeprowadzany jest egzamin.
 13. Zapewnienie warunków, o których mowa w ust. 12 należy do obowiązków przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego.
 14. Uczeń niepełnosprawny ma prawo do korzystania z wszelkich form pomocy psychologiczno-pedagogicznej organizowanej w szkole.
- § 11.1. W szkole powołuje się Zespół ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenie o niedostosowaniu społecznym lub zagrożeniem niedostosowania społecznego, zwany dalej Zespołem Wspierającym.
2. W skład zespołu wchodzi: wychowawca oddziału jako przewodniczący zespołu, pedagog szkolny, nauczyciele oraz specjaliści, zatrudnieni w szkole.
 3. Zebrania zespołu odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz w okresie. Zebrania zwołuje wychowawca oddziału, co najmniej z jednotygodniowym wyprzedzeniem.
 4. W spotkaniach zespołu mogą uczestniczyć:
 - 1) na wniosek dyrektora szkoły – przedstawiciel poradni psychologiczno-pedagogicznej;
 - 2) na wniosek lub za zgodą rodziców ucznia, albo ucznia pełnoletniego – lekarz, psycholog, pedagog, logopeda lub inny specjalista;
 - 3) asystent lub pomoc nauczyciela.

5. Osoby zaproszone do udziału w posiedzeniu zespołu, a niezatrudnione w szkole są zobowiązane udokumentować swoje kwalifikacje zawodowe oraz złożyć oświadczenie o obowiązku ochrony danych osobowych ucznia, w tym danych wrażliwych. W przypadku braków w powyższych dokumentach, osoba zgłoszona do udziału w posiedzeniu zespołu przez rodziców nie może uczestniczyć w pracach zespołu.
6. Dla uczniów, o których mowa w ust. 1, zespół na podstawie orzeczenia opracowuje indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny na okres wskazany w orzeczeniu. Zespół opracowuje program po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną.
7. Program opracowuje się w terminie 30 dni od dnia złożenia w szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub w terminie 30 dni przed upływem okresu, na jaki został opracowany poprzedni program.
8. Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET) określa:
 - 1) zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia wraz z określeniem metod i formy pracy z uczniem;
 - 2) rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, z tym, że w przypadku:
 - a) ucznia niepełnosprawnego — zakres działań o charakterze rewalidacyjnym,
 - b) ucznia niedostosowanego społecznie — zakres działań o charakterze resocjalizacyjnym,
 - c) ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym — zakres działań o charakterze socjoterapeutycznym,
 - d) zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.
 - 3) formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, ustalone przez dyrektora szkoły zgodnie z przepisami;
 - 4) działania wspierające rodziców ucznia oraz, w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z poradniami psychologiczno – pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
 - 5) zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia;
 - 6) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań;
 - 7) wykaz zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie lub w grupie liczącej do 5 uczniów, jeżeli występuje taka potrzeba.

9. Rodzice ucznia lub pełnoletni uczeń mają prawo uczestniczyć w opracowaniu indywidualnego programu edukacyjno – terapeutycznego oraz w dokonywania okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. Dyrektor szkoły zawiadamia rodziców lub pełnoletniego ucznia o terminie posiedzenia zespołu listownie lub poprzez dokonanie stosownego wpisu w dzienniku elektronicznym.
10. Rodzice lub pełnoletni uczeń otrzymują kopię programu i kopię wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.
11. W przypadku nieobecności rodziców lub pełnoletniego ucznia na posiedzeniu Zespołu Wspierającego, rodzice lub pełnoletni uczeń są niezwłocznie zawiadamiani w formie pisemnej o ustalonych formach, okresie udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w których poszczególne formy będą realizowane.
12. Wymiar godzin poszczególnych form udzielania uczniom pomocy psychologiczno – pedagogicznej ustala dyrektor szkoły, biorąc pod uwagę wszystkie godziny, które w danym roku szkolnym mogą być przeznaczone na realizację tych form.
13. Nauczyciele pracujący z uczniem, dla którego został opracowany Indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny mają obowiązek znać jego treść oraz stosować się do zaleceń zawartych w nim. Zaleca się, by nauczyciele prowadzili notatki z zapisem postępu w rozwoju ucznia, w oparciu o które będzie dokonywana ocena efektywności działań.

IX. Dostosowania wymagań edukacyjnych do możliwości psychofizycznych wynikających z indywidualnych potrzeb uczniów

Nauczyciel obowiązany jest, na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej jak również na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego albo nauczania indywidualnego, dostosować wymagania edukacyjne, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.

Podstawowym celem dostosowania wymagań jest wyrównanie szans edukacyjnych uczniów oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom sfery emocjonalno-motywacyjnej. Dostosowanie polega na modyfikacji procesu edukacyjnego, umożliwiającej uczniom sprostanie wymaganiom.

Obszary dostosowania obejmują:

- warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, formy, środki dydaktyczne
- zewnętrzną organizację nauczania (np. posadzenie ucznia słabo słyszającego w pierwszej ławce)
- warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności (metody i formy sprawdzania oraz kryteria oceniania).

Dostosowanie wymagań powinno dotyczyć głównie form i metod pracy z uczniem, zdecydowanie rzadziej treści nauczania, nie może polegać na takiej zmianie treści nauczania, która powoduje obniżanie wymagań wobec uczniów z normą intelektualną, nie oznacza pomijania haseł programowych, tylko ewentualne realizowanie ich na poziomie wymagań koniecznych lub podstawowych, nie może prowadzić do zejścia poniżej podstawy

programowej, a zakres wiedzy i umiejętności powinien dać szansę uczniowi na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego. W przepisach jest mowa o dostosowaniu wymagań do psychofizycznych możliwości ucznia, a nie o ich obniżeniu. Zatem nauczyciel, stosujący wobec ucznia np. z dysleksją rozwojową łagodniejsze kryteria oceniania w zakresie tych sprawności i umiejętności, które sprawiają mu szczególne problemy, ma prawo wymagać od niego większego wkładu pracy w porównaniu z innymi uczniami. Stwierdzenie dysfunkcji nie zwalnia uczniów z obowiązków szkolnych. Przeciwnie: uczeń taki powinien wykazać się samodzielną pracą, wykonywać dodatkowe zadania i ćwiczenia, zalecone specjalnie dla niego, które pomogą mu w przezwyciężeniu trudności.

§ 12.1. Uczniowie o inteligencji niższej niż przeciętna – uczniowie z opinią o potrzebie dostosowania wymagań edukacyjnych, form i metod pracy do ich indywidualnych możliwości psychofizycznych. Uczniowie z inteligencją niższą niż przeciętna (70-84 w skalach Wechslera) uzyskują słabe wyniki w nauce, pomimo dużego własnego nakładu pracy a niekiedy nawet, mimo intensywnej stymulacji rozwoju. Największe trudności mają w rozumowaniu i logicznym myśleniu we wszystkich jego formach i przejawach. Poziom ich rozwoju słowno-pojęciowego odpowiada wcześniejszej fazie rozwojowej. W szczególności uczniowie ci mają problemy z:

- wewnętrzną organizacją nowo nabytej wiedzy i integrowaniem jej z już posiadaną (stąd wolne tempo uczenia się),
- generalizowaniem wiedzy oraz wykorzystywaniem jej w różnych dziedzinach,
- opanowaniem materiału o charakterze abstrakcyjnym (ze względu na bardzo słabą pamięć krótkotrwałą uczniowie zdecydowanie łatwiej pracują i uczą się na materiale konkretnym),
- umiejętnością myślenia przyczynowo-skutkowego,
- dokonywaniem porównań między zbiorami (różnicowanie i szukanie podobieństw),
- umiejętnością odróżniania cech istotnych od nieistotnych,
- dokonywaniem uogólnień, szczególnie o charakterze werbalnym,

Myślenie ich charakteryzuje: konkretyzm i mała samodzielność. Często uczą się „na pamięć” bez zrozumienia treści. Ich trudności nasilają się wraz z pokonywaniem kolejnych poziomów edukacji. W przypadku tych uczniów konieczne jest dostosowanie zarówno w zakresie formy, jak i treści wymagań. Nie kwalifikują się do szkoły specjalnej a program szkoły ogólnodostępnej jest dla nich trudny, a przede wszystkim zbyt szybko realizowany. W zasadzie tylko w tej grupie uczniów możemy mówić o obniżeniu wymagań pamiętając jednak, że obniżenie kryteriów jakościowych nie może zejść poniżej podstawy programowej.

2. Zasady pracy z uczniami o inteligencji niższej niż przeciętna.

- zmniejszanie ilości, stopnia trudności i obszerności zadań, dzielenie materiału na mniejsze partie, zmniejszanie ilości słówek do zapamiętania z języków obcych,
- wyznaczanie czasu na opanowanie materiału i odpytywanie,
- wydłużanie czasu na odpowiedź, przeczytanie lektury, wykonanie zadania
- wprowadzanie dodatkowych środków dydaktycznych np. ilustracje, schematy, wzorce i pozwalanie na korzystanie ze wzorów, zapisów, tablic i innych pomocy
- unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć, odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego i konkretnego np. graficzne przedstawianie treści zadań

- unikanie pytań problemowych, przekrojowych, formułowanie pytań i poleceń w formie zdań o prostej konstrukcji powołujących się na ilustrujące przykłady,
- ograniczenie wypowiedzi do kilku prostych zdań na dany temat,
- prowadzenie zajęć w ramach zespołu dydaktyczno-wyrównawczego, gdzie należy oprócz wyjaśniania bieżących zagadnień programowych usprawniać funkcje poznawcze (procesy intelektualne i percepcyjne), (zajęcia dodatkowe są niezbędne, bowiem dziecko z inteligencją niższą niż przeciętna nie jest w stanie opanować tych umiejętności tylko dzięki pracy na lekcji i samodzielnej nauce własnej w domu)
- zezwalanie na dokończenie w domu niektórych prac wykonywanych na lekcjach
- uwzględnienie potrzeby większej ilości czasu i powtórzeń na opanowanie materiału.
- mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania
- zapewnienie większej ilości ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność
- wielokrotne tłumaczenie i wyjaśnianie zasad i reguł

§ 13.1. **Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.**

Symptomy trudności:

- niedokładne, ograniczone, niepełne i nieadekwatne wrażenia, spostrzeżenia i wyobrażenia;
- słabo rozwinięty proces analizy i syntezy w postrzeganiu otaczającego świata. Ograniczona umiejętność różnicowania barw, spostrzegania odrębnych elementów oraz traktowania ich całościowo (szczególnie trudności w analizowaniu kształtu oraz materiału, z jakiego wykonany jest przedmiot);
- ograniczona pojemność pamięci, utrudnione zapamiętywanie, szybkie zapominanie, niedokładne odtwarzanie, a także przewaga pamięci mechanicznej nad logiczną (występują przypadki dobrej pamięci fotograficznej).
- skłonność do mechanicznego przyswajania wiedzy;
- uczenie się bez zrozumienia, w wolnym tempie;
- krótko i słaba koncentracja się na treściach trudnych do zrozumienia;
- mniejsza podzielność i ograniczony zakres uwagi;
- uwaga dowolna, dobrze skoncentrowana na materiale konkretnym;
- myślenie ma charakter myślenia konkretno - wyobrazeniowego i sytuacyjnego;
- częste zaburzenie rozwoju mowy (np. wady artykulacyjne: seplenienie, reranie i.in.);
- mały zasób słownictwa (bogatsze jest słownictwo bierne niż czynne);
- trudności z wypowiedzianiem myśli i formułowaniem wypowiedzi;
- zaburzenia w procesach emocjonalno - motywacyjnych odgrywających istotną rolę w przystosowaniu się dziecka do środowiska i w regulacji jego stosunków z otoczeniem:
 - niedorozwój uczuć wyższych,
 - niestałość emocjonalna, niepokój, agresywność, impulsywność, skłonności autystyczne,
 - zmienność w uczuciach i nastrojach - stan emocji szybko się zmienia i przekształca w inne nastroje, niekiedy krańcowo odmienne (radość - głośny śmiech, złość - krzyki, tupanie nogami itp.),
 - wśród emocji negatywnych najczęściej występuje gniew i lęk;
- niedostateczne umiejętności w zakresie:
 - uogólniania i abstrahowania - dobre rozpoznawanie poszczególnych elementów przedmiotów, lecz niedostrzeganie związków i układów złożonych. Kojarzenie na podstawie podobieństwa lub związku przyczynowego,
 - opisów konkretnych - słowa ubogie w treść, zwykle nieadekwatne;
- słaby krytycyzm;

- ograniczona zdolność do samokontroli;
- ubóstwo wnioskowania;
- trudności zapamiętywania;
- mała samodzielność myślenia;
- zwolnione tempo pracy;
- prymitywność sądów;
- małe zainteresowanie aktywnością poznawczą i intelektualną;
- nieprawidłowe kontakty z bliskimi osobami;
- problem z wczuwaniem się w sytuację drugiej osoby. Rzadkie uwzględnianie w swoich zachowaniach potrzeb i życzeń innych ludzi;
- niekiedy nieumiejętność zrozumienia cech osobowości, motywów działania, odczytywania tego, co inna osoba myśli i czuje;
- dokonywanie charakterystyki innych osób z perspektywy własnego dobra; zaburzona zdolność właściwego odczytywania sytuacji społecznych, relacji, jakie zachodzą między ludźmi;
- skutek zubożenia słownictwa oraz nieprawidłowości rozwojowych mowy, utrudnione komunikowanie się z otoczeniem - dziecko nie może przekazać wszystkiego, co czuje, myśli i spostrzega, stąd problem z umiejętnością rozwiązywania problemów społecznych;
- rzadkie przewidywanie skutków swoich działań;
- preferowanie prośby jako sposobu rozwiązywania różnych zadań życiowych.

Wśród uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim możemy zauważyć zarówno dzieci zrównoważone, jak i charakteryzujące się wzmożoną pobudliwością. Społecznie aktywne, towarzyskie, łatwo nawiązujące kontakty z innymi, umiejące dbać o swoje sprawy i zaspokajanie swoje potrzeby, jak i społecznie bierne, unikające interakcji społecznych, mające trudności w zaspokajaniu swoich potrzeb. W związku z deficytami w sferze poznawczej nie pozwalającymi na adekwatną samoocenę dzieci niepełnosprawne intelektualnie w stopniu lekkim spostrzegają siebie zazwyczaj pozytywnie pod każdym względem i bardzo wysoko oceniają swoje możliwości.

2. Zasady pracy z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

- postrzeganie konkretnego ucznia bez presji wymogów programowych z założeniem, że obowiązująca jest podstawa programowa kształcenia ogólnego, a nie - często bardzo ambitne
- wybrane przez nauczycieli programy nauczania;
- zredukowanie do niezbędnego minimum tematyki o wysokim stopniu abstrakcji;
- nauczanie oparte na konkretach, ciągle odwoływanie się do doświadczenia dziecka - stosowanie metod poglądowych;
 - umożliwianie korzystania z różnorodnych pomocy dydaktycznych (plakaty, plansze, kalkulator, liczmany),
 - wykorzystywanie zasobów multimedialnych, ułatwiających skupienie uwagi,
 - jak najczęstsze korzystanie z modeli, konkretów, okazów, liczmanów, przedmiotów możliwych do bezpośredniego poznania, w drugiej kolejności ze słowa mówionego, zaś najrzadziej z tekstu do przeczytania, przedstawianie zagadnień na konkretnych przykładach odwołujących się do wydarzeń bliskich dziecku podczas omawiania treści o charakterze abstrakcyjnym, wymagających logicznego myślenia;
- stosowanie przystępnych instrukcji wykonania zadania - obrazkowej, obrazkowo - słownej, multimedialnej;

- troska o przystępność języka: instrukcje krótkie, jednoznaczne i zrozumiałe, zwarte i precyzyjne komunikaty słowne;
- dokładne instruowanie wstępne, ciągle dostarczanie wskazówek w trakcie pracy, stosowanie powtórzeń, ograniczanie instrukcji słownych na rzecz słowno-pokazowych, ciągła kontrola działań ucznia;
- ciągle upewnianie się, czy uczeń rozumie treść zadania;
- stosowanie metod i oddziaływań na ucznia, które spowodują jego rzeczywiste zainteresowanie zadaniem, np. przygotowanie krótkich tekstów do czytania (z wyraźnym oznaczeniem najważniejszych fragmentów) lub treści zadań matematycznych wykorzystujących hobby lub fascynacje dziecka;
- tworzenie map myśli jako sposób notowania treści lekcji;
- opracowanie zindywidualizowanych materiałów pozwalających uczniowi na wielostronne przyswajanie treści edukacyjnych w sposób interesujący i dostosowany do jego preferencji;
- ułatwianie dziecku wykonanie zadania i opanowanie danej umiejętności poprzez dzielenie jej na etapy;
- rozwijanie strategii pamięciowych ucznia oraz kompensowanie braków w tym zakresie (np. nauka tworzenia notatek obrazkowych przedstawiających sekwencje niezbędnych kroków do rozwiązania zadania, określających elementy pracy, którą należy przygotować);
- wykorzystywanie umownych znaków porządkujących pracę na lekcji, np. kolorowe karteczki, symbole (piktogramy), a także możliwe do wykorzystania symboliczne rysunki z systemów zastępczej komunikacji;
- włączanie ucznia do prac na terenie klasy, szkoły - zwłaszcza takich, w których może osiągać sukcesy, jak np. pełnienie różnych dyżurów, wykonywanie prac porządkowych, prace ogrodnicze, prowadzenie hodowli i inne; umożliwianie pracy w małych grupach, korzystania ze wsparcia i kompetencji kolegów;
- stosowanie zasady stopniowania trudności - rozpoczynanie od rzeczy prostych;
- praca dydaktyczna, polegająca przede wszystkim na nauczaniu czynnościowym, opartym na działaniu ucznia, jego aktywności, zaangażowaniu, przeżywaniu, odkrywaniu i poznawaniu;
- większy nacisk na ćwiczenia w mówieniu mające zastosowanie w sytuacjach dnia codziennego niż na ćwiczenia w pisaniu;
- niezależnie od etapu kształcenia i poziomu abstrakcji matematycznej wykonywanie czynności konkretnych, wyobrażonych i abstrakcyjnych;
- ukazywanie związku między wiedzą nabywaną podczas zajęć, a jej praktycznym wykorzystywaniem w różnych sytuacjach życia codziennego;
- stwarzanie sytuacji pozwalających na systematyczne powtarzanie opanowanych umiejętności;
- wydłużenie czasu pracy lub skracanie zadań do niezbędnych elementów;
- przygotowywanie dla ucznia sprawdzianów o niższym stopniu trudności, akcentujących umiejętności praktyczne;
- zindywidualizowanie sposobu i kryteriów oceniania ucznia;
- zwracanie głównej uwagi na postęp, a nie wyłącznie efekty;
- branie pod uwagę możliwości ucznia, jego ograniczeń, zainteresowań, właściwego dla niego tempa pracy;
- wzmacnianie u ucznia poczucia własnej wartości w czasie zajęć w grupie i indywidualnych rozmów.

§ 14. Uczniowie ze specyficznymi trudnościami w nauce czytania i pisania.

Dyskalkulia, czyli trudności w liczeniu.

Zasady pracy z uczniami z dyskalkulią.

Ocenianie przede wszystkim toku rozumowania, a nie technicznej strony liczenia. Uczeń ma bowiem skłonność do przestawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to jej zapis jest błędny. Zły wynik końcowy wcale nie świadczy o tym, że dziecko nie rozumie zagadnienia. Dostosowanie wymagań będzie dotyczyło tylko formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny wystawienie uczniowi oceny pozytywnej.

Dysgrafia, czyli brzydkie, nieczytelne pismo.

Zasady pracy z uczniami z dysgrafią.

Dostosowanie wymagań będzie dotyczyło formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne. Np., jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub przepytac ustnie z tego zakresu materiału. Może też skłaniać ucznia do pisania drukowanymi literami lub na komputerze zwłaszcza obszernych wypracowań, prac klasowych.

Dysortografia, czyli trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym itd.

Zasady pracy z uczniami z dysortografią.

Dostosowanie wymagań znowu dotyczy głównie formy sprawdzania i oceniania wiedzy z tego zakresu. Zamiast klasycznych dyktand można robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych, oceniać odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika. W żadnym wypadku dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

Dysleksja, czyli trudności w czytaniu przekładające się często również na problemy ze zrozumieniem treści. Dysleksja nie daje możliwości obniżenia wymagań jakościowych.

Zasady pracy z uczniami z dysleksją rozwojową.

1. Unikanie głośnego odpytywania z czytania przy całej klasie
2. Ograniczanie czytania obszernych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptowanie korzystania z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów
3. Kontrolowanie stopnia zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów
4. Ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania zmniejszenie ilości zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużenie czasu pracy ucznia.
5. Ograniczanie tekstów do czytania i pisania na lekcji do niezbędnych notatek, których nie ma w podręczniku; jeśli to możliwe dawanie gotowych notatek do wklejenia.
6. Pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości, wskazane jest zatem stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami
7. Wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych. Pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne
8. W przedmiotach ścisłych podczas wykonywania operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić dziecku ustne skomentowanie wykonywanych działań. W ocenie pracy ucznia wskazane jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego. Tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na

korzystanie z gotowych wzorów, tablic. Uwzględnianie trudności związanych z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp. Ocenianie pozytywne, jeśli wynik zadania jest prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego była niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom.

9. Unikanie wyrywania do odpowiedzi. Jeśli to możliwe uprzedzanie ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany.

10. Podczas oceny prac pisemnych nie uwzględnianie poprawności ortograficznej lub ocenianie jej w sposób opisowy.

11. W wypracowaniach podawanie uczniom jasnych kryteriów oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wyводу, treść, styl, kompozycja itd.)

12. Uwzględnianie trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat, tabliczki mnożenia, wzorów itp.

13. Wprowadzanie w nauczaniu metod aktywnych, angażujących jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używanie wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicanie procesu nauczania.

14. Posadzenie ucznia blisko nauczyciela, dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu.

15. Podczas nauki zawodu jasne określanie zasad wykonania zadania oraz czasu jego ukończenia, demonstrowanie nowych lub trudnych zadań, wykonywanie czynności z krótkim, jasnym komentarzem, dostosowanie czasu trwania zadania do możliwości skupienia się ucznia, zwracanie uwagi na staranność pracy wykonywanej przez ucznia, a także na jej ukończenie.

§ 15.1. Uczeń słabosłyszący

Wyróżniamy następujące stopnie niedosłuchu:

- Niedosłuch lekkiego stopnia: 21 - 40dB

Nie wszystkie elementy mowy potocznej są identyfikowane. W zależności od poziomu hałasu (np. w klasie szkolnej), od odległości od osoby mówiącej i od konfiguracji audiogramu uczeń może reagować różnie. Prawidłowo rozwijające się dziecko nie powinno mieć większych kłopotów z kształtowaniem języka i rozwojem mowy. Zachowana jest prawidłowa artykulacja, rytm i intonacja mowy. Mogą być problemy z wysłuchiowaniem głosek wysokich oraz uczeń może tracić zdolność selektywnego słyszenia w hałasie. Jest wtedy bardziej zmęczony niż inni, ponieważ aby zrozumieć - musi starać się być stale skoncentrowany. Dorosły z tego rodzaju ubytkiem słuchu, mając ukształtowane wcześniej odpowiednie kompetencje językowe, radzi sobie dobrze. Wyjątkiem są osoby, których praca polega na stałych kontaktach z ludźmi. Wymagają one pomocy i aparatowania, aby ich słuch był wydolny socjalnie.

- Niedosłuch umiarkowanego stopnia: 41 - 70 dB

Próg słyszenia jest na poziomie natężenia zwykłej mowy potocznej odbieranej z około 1 -1,5 metra. W dolnym przedziale (41-50 dB) bez aparatów możliwe jest rozumienie głośniejszej mowy, szczególnie w sytuacji dobrej znajomości słownictwa. Pomocne jest czytanie z ust. W górnym przedziale (60 - 70 dB) uczeń może nie dosłyszeć nawet do 100% informacji. Konieczna jest rehabilitacja słuchu i mowy w aparatach słuchowych. Przy prawidłowym aparatowaniu i rehabilitacji mowy i języka osiągnięcia ucznia z uszkodzonym narządem słuchu mogą dorównywać dziecku słyszącemu, często jednak pojawiają się z pewnym

opóźnieniem w stosunku do ogólnego rozwoju. Jedynym zaburzeniem może być nosowe, mniej dźwięczne zabarwienie głosu. Przeważnie jednak dołącza się opóźnienie rozwoju języka i związane z nim trudności w porozumiewaniu się, życiu codziennym nie powinno jednak stanowić ograniczenia dzięki nowoczesnej technice aparatuwnia.

- Niedosłuch znacznego stopnia: 71 - 90 dB

Do odbioru mowy konieczne jest odpowiednie wzmocnienie dźwięków (osoba z takim niedosłuchem odbiera dźwięki głośnie, o dużym natężeniu), a mowa nie rozwinię się, jeżeli dziecko nie będzie wcześnie aparatuwane i właściwie rehabilitowane. Edukacja dzieci (od momentu wykrycia wady słuchu) - jeśli nastawiona na opanowanie przez nie mowy dźwiękowej - wymaga specjalnego programu słuchowo-oralnego z naciskiem na wszystkie sprawności słuchowe, językowe, wczesną naukę czytania, rozwój pojęć. Nie mając dostępu do wychowania i terapii uwzględniających te właśnie szczególne potrzeby słuchowe, dzieci o takim zaburzeniu słyszenia na ogół funkcjonują jak całkowicie głuche.

- Niedosłuch głębokiego stopnia: powyżej 90 dB

Wśród dzieci z niedosłuchem powyżej 90 dB spotyka się największe różnice w możliwościach słuchowych. Z jednej strony pewna ich część, z czasem i w efekcie terapii słuchu i mowy, może mieć podobne osiągnięcia jak dzieci z grupy poprzedniej. Z drugiej zaś strony jest pewien procent dzieci, które pomimo posiadania pewnej wrażliwości słuchowej nie są w stanie jej wykorzystywać. Zależy to w dużej mierze od zakresu odbieranych częstotliwości, ale także od tego, czy podjęto wczesne aparatuwanie, jak przebiegała tzw. rehabilitacja i od ogólnych możliwości rozwojowych dziecka. Dzieci wymagają stałej oceny potrzeb w odniesieniu do pojawiających się możliwości i modyfikowania terapii wraz z rozwojem określonych umiejętności. Pomimo tego około 15% z nich może wymagać wszczepienia implantu ślimakowego dla umożliwienia rehabilitacji drogą słuchową. W przypadku głębokiej utraty słuchu nie jest możliwe słyszenie cichszych elementów rozmowy, także przy zastosowaniu aparatu słuchowego.

Konsekwencje uszkodzenia słuchu u dzieci.

Konsekwencją uszkodzenia słuchu jest zniesienie lub ograniczenie odbioru dźwięków ze środowiska (z otoczenia). Dotyczy to wszystkich bodźców akustycznych. Ich kontakt z otoczeniem będzie kontaktem werbalnym, chociaż język i mowa mogą rozwijać się z opóźnieniem oraz charakterystycznymi dla wady słuchu zakłóceniami, czyli:

- wybiórczym rozumieniem mowy otoczenia;
- małym zasobem słownictwa (biernego i czynnego),
- nieprawidłową budową wypowiedzi słownych (zaburzenia sfery syntaktycznej języka)
- licznymi zaburzeniami artykulacyjnymi - pewne głoski mogą w ogóle nie pojawiać się (najczęściej dentalizowane), mogą być zniekształcane i przestawiane,
- mowa może być bezdźwięczna, nosowa, oraz zaburzona cała sfera prozodyczną (rytm, akcent, intonacja).

2. Zasady pracy z uczniem z uszkodzonym słuchem.

- poznanie jego mocnych i słabych stron, pamiętając o tym, że problemy ucznia nie muszą być konieczne związane z ubytkiem słuchu.

- wymaganie od ucznia, aby przystosował się do tych samych reguł, jakie obowiązują innych kolegów w klasie. Nie stwarzanie mu specjalnych przywilejów w związku z jego niedosłuchem.

- akceptowanie ucznia.

- jeśli to możliwe zadbanie o wytlumienie hałasów zewnętrznych ale też utrzymanie niskiego poziomu hałasu w klasie.
- posadzenie ucznia tak, aby mógł widzieć i słyszeć nauczyciela, a także łatwo się obrócić, aby patrzeć i słuchać kolegów. W tradycyjnej klasie będzie to przypuszczalnie oznaczało, że uczeń powinien siedzieć w drugiej lub trzeciej ławce w rzędzie od strony okna (źródło światła powinno być z tyłu). Jeśli na jedno ucho uczeń słyszy lepiej niż na drugie, powinien siedzieć tak, aby był zwrócony lepiej słyszającym uchem do rozmówcy.
- pozwolenie na to, aby uczeń w klasie mógł się przemieszczać w zależności od tego, gdzie dzieją się najważniejsze sprawy.
- upewnianie się, że uczeń uważa, zanim nauczyciel przekazuje mu polecenie lub zada pytanie.
- wydając polecenie, zwracanie się twarzą do ucznia. Nie chodzenie w trakcie mówienia.
- mówienie zwyczajnym językiem w sposób naturalny, w normalnym tempie i z normalną intonacją. Używanie pełnej ekspresji w mowie, jej melodii i rytmu, stosowanie właściwych akcentów. Raczej krótka i prosta wypowiedź niż długa i złożona
- używanie jak najczęściej pomocy wizualnych i tablic.
- dawanie uczniowi czasu na odpowiedź. Być może, będzie on potrzebował upewnienia się, czego od niego oczekuje nauczyciel.
- jeśli uczeń nie odpowiada na pytanie, powtórzenie go, upewnianie się, że uczeń zrozumiał, co zostało powiedziane. Unikanie takich pytań, które wymagają odpowiedzi „tak” lub „nie”.
- uświadomienie sobie ograniczonych możliwości korzystania z radia, tv i wielu urządzeń elektronicznych przez ucznia, jak również problemów związanych z korzystaniem ze środków społecznego przekazu.
- uświadomienie sobie problemów ucznia związanych z robieniem notatek, literowaniem i dyktandami.
- zachęcanie ucznia, aby dawał znać, że czegoś nie usłyszał lub nie zrozumiał.
- uświadomienie sobie, że uczeń może słyszeć raz lepiej, raz gorzej (poziom słyszenia może ulegać wahaniom).
- wykorzystywanie każdej sposobności do indywidualnej pracy z uczniem.
- jeśli uczeń jest aparatuwany upewnianie się, że uczeń nosi aparaty i że funkcjonują prawidłowo. W przypadkach zdjęcia aparatu np. niektóre gry sportowe pamiętać o tym, że może on wtedy gorzej słyszeć. Korzyść z aparatu jest największa, gdy odległość od mikrofonu nie przekracza 1,5 m.
- pozostawanie w bliskim kontakcie ze specjalistą surdopedagogiem i z rodzicami ucznia niedosłyszącego.
- przy ocenie prac pisemnych ucznia nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu, one nie powinny obniżyć ogólnej oceny pracy
- w trakcie lekcji należy uwzględnić, że trudności w odbiorze bodźców zewnętrznych na drodze słuchowej ucznia z wadą słuchu powodują szybszą męczliwość układu nerwowego, słabszą koncentrację uwagi. Może to powodować wyłączenie się myślowe, objawy znużenia, dekoncentrację, luki pamięciowe.
- w celu prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego ucznia z wadą słuchu wskazane jest: niedopuszczanie do sytuacji upokarzających ucznia, nawiązanie ścisłej współpracy między wszystkimi nauczycielami, zachęcanie ucznia do aktywności, inicjowanie dialogu, przydzielanie mu stałych obowiązków, traktowanie na równi z pozostałymi uczniami, dostrzeganie nawet drobnych osiągnięć, stosowanie metody zachęty i pochwały w celu podniesienia samooceny ucznia.

§ 16.1. **Uczeń z ADHD:**

Kryteria diagnostyczne zespołu nadpobudliwości psychoruchowej podzielone są na grupy objawów: zaburzenia koncentracji uwagi, nadruchliwość i impulsywność. Zaburzenie uwagi rozumiane jest jako słabsza zdolność do koncentrowania się na wykonywanym zadaniu. Obejmuje ono zarówno skierowanie uwagi, jak i jej utrzymanie. Może występować wtedy: bardzo szybkie rozpraszenie się (problem z utrzymaniem uwagi na jednym wybranym bodźcu); trudność z wyborem najważniejszego bodźca; trudności z utrzymaniem ciągłej uwagi podczas wykonywania jednego zadania; zapominanie poleceń; trudności z zastosowaniem się do następujących po sobie instrukcji (lecz nie z powodu niezrozumienia instrukcji); trudności z zapamiętaniem o zebraniu wszystkich rzeczy niezbędnych do wykonania danej czynności; gubienie i zapominanie rzeczy; trudności ze zorganizowaniem sobie pracy, nauki; szybkie przerywanie rozpoczętej pracy; trudności z zakończeniem rozpoczętych prac; przechodzenie do wykonania kolejnej czynności nie kończąc poprzedniej. Nadmierna impulsywność to brak zdolności do zahamowania reakcji. Rezultatem są następujące zachowania: działanie pod wpływem impulsu; wrywanie się z odpowiedzią, zanim pytanie zostanie zadane w całości; trudności z zaczekaniem na swoją kolej; przerywanie innym; nadmierna gadatliwość; brak umiejętności planowania działań; częsta zmiana zajęć. Nadruchliwość to nadmierna, niczym nie uzasadniona aktywność ruchowa w porównaniu z innymi w danej grupie wiekowej. Przejawy nadruchliwości to: częsta potrzeba ruchu; nadaktywność ruchowa podczas siedzenia: wiercenie się, kręcenie, machanie rękami, nogami; częste wstawanie z miejsca, chodzenie po klasie; manipulowanie różnymi przedmiotami;; nadmierna hałaśliwość; zaczepianie, potrącanie innych.

2. **Zasady pracy i dostosowanie wymagań do ucznia z ADHD:**

- wyznaczanie uczniom konkretnego celu i dzielenie zadań na mniejsze możliwe do zrealizowania etapy,
- wydawanie jasno sprecyzowanych poleceń, należy dzielić długie, złożone zadania, polecenia na etapy,
- przekazywanie treści w jasnej, prostej i krótkiej formie,
- wzmacnianie wszystkich przejawów pożądanego zachowania,
- pomaganie uczniowi w skupieniu się na wykonywaniu jednej czynności,
- zmniejszanie ilości materiału przepisywanego z tablicy do zeszytu,
- wzmacnianie motywacji do nauki,
- pobudzanie zainteresowań ucznia, angażowanie go w bardzo konkretne działania,
- przypominanie o istniejących regułach, wyciąganie konsekwencji po kilku przypomnieniach; nie karanie ucznia za objawy ADHD, stosowanie zrozumiałego dla ucznia systemu pochwał i kar, uczeń musi bardzo wyraźnie wiedzieć jakie zachowania są niedopuszczalne i jakie za to grożą konsekwencje. Nie wzmacnianie niewłaściwych zachowań (zwykle uwaga nauczyciela koncentruje się na uczniach, które sprawiają problemy, w ten sposób wzmacniamy zachowania, których nie chcielibyśmy wzmacniać (praca z uczniem nadpobudliwym wymaga zauważenia tych rzadkich chwil, kiedy pracuje i zachęcania go do dalszego wysiłku).
- skupianie uwagi ucznia na tym, co najważniejsze
- zadawanie prac domowych sformułowanych w sposób jasny i przejrzysty, zadawanie zadań krótkich i urozmaiconych, zadawanie do domu tyle, ile uczeń jest w stanie samodzielnie wykonać

- usadzenie ucznia w pierwszej ławce, jak najbliżej nauczyciela, z dala od rozpraszających bodźców, może siedzieć sam, albo z najspokojniejszym uczniem w klasie
- okiełznanie nadrucliwości i jej ukierunkowanie na prace użyteczne
- nie odpytywanie w stanie silnego pobudzenia,
- wydłużanie czasu na odpowiedź,
- utrzymywanie stałego kontaktu z rodzicami.

§ 17.1. **Uczeń ze spektrum autyzmu:**

Autyzm, to zaburzenie rozwoju, którego objawy występują w trzech głównych obszarach (tzw. triada autystyczna):

- komunikacja;
- interakcje społeczne;
- stereotypowe wzorce zachowania, zainteresowania i aktywności.

Symptomy trudności:

W zakresie komunikacji:

a) werbalnej:

- ograniczona zdolności inicjowania i podtrzymywania konwersacji;
- nietypowy ton głosu lub nietypowy rytm mowy np. wymawianie każdego zdania jak pytania;
- uporczywie powtarzanie tego samego słowa lub zdania (echolalia);
- wielokrotnie powtarzane pytania (pytania perseweracyjne);
- nieużywanie słów "ja", "moje" w odniesieniu do siebie. Mówienie o sobie w 3 osobie;
- nieuwzględnianie w mowie form, odmiany wyrazów (agramatyzmy);
- wypowiedzi sprawiające wrażenie nieadekwatnych;
- trudność w komunikowaniu potrzeb lub pragnień;
- bardzo dosłownym rozumienie wypowiedzi - braku rozumienia metafor, dowcipów.

b) niewerbalnej:

- unikanie kontaktu wzrokowego podczas rozmowy;
- używanie mimiki twarzy niedostosowanej do wypowiedzi;
- problemy z odczytywaniem mimiki twarzy, tonu głosu, gestów rozmówcy;
- wykonywanie ograniczonych gestów w celach komunikacyjnych np. wskazywanie lodówki w celu otrzymania ulubionego przysmaku;
- bardzo uboga ekspresja emocjonalna poprzez mimikę;
- widoczny brak spontaniczności w gestykulacji;
- nieprawidłowa postawa, niezręczność ruchowa, przyjmowanie specyficznych pozycji ciała, ekscentryczny sposób poruszania się np. chodzenie jedynie na palcach.

W zakresie interakcji społecznych:

- brak zainteresowania otoczeniem i osobami (zamknięcie we własnym świecie), nieumiejętność inicjowania kontaktu; wycofywanie się
- nierozumienie kierowanych do niego gestów, uśmiechu, nawet prostych słów
- brak zdolności do tworzenia więzi emocjonalnych, a więc np. stosownych do wieku związków przyjacielskich z rówieśnikami;
- problemy w rozumieniu uczuć lub mówieniu o uczuciach;
- nieumiejętność odczytywania czyichś myśli, intencji, emocji, w tym bezsłownych sygnałów niezadowolenia;
- nieumiejętność przewidywania, co ludzie mogą zrobić, powiedzieć w określonej sytuacji;

- charakterystyczny jest „kamienny wyraz twarzy” w sytuacjach, w których powinno wykazać żywą ekspresję
- brak spontanicznego cieszenia się i dzielenia się własnymi sukcesami z innymi osobami;
- nieangażowanie się w zabawy grupowe, niewchodzenie w role, nienaśladowanie,
- dziecko nie lubi być dotykane, trzymane na rękach lub przytulane;
- skupianie się na detalach, a nie na całości sytuacji;
- nieumiejętność uczenia się na własnych błędach;
- nieumiejętność zastosowania w szerszym kontekście zapamiętanych reguł;
- nieumiejętność uogólnia zasad sytuacji podobnych - nie ma podobnych, są nowe
- nierozumienie odstępstw od panujących zasad;
- komunikowanie swoich potrzeb, przeciwu często w sposób niezrozumiały.

W zakresie stereotypowych wzorców zachowań, zainteresowań i aktywności

- przywiązywanie się do stałego, powtarzalnego planu dnia, bardzo emocjonalne reakcje na jakiegokolwiek zmiany w najbliższym otoczeniu, np. panika i płacz, podczas przemeblowania lub konieczności pójścia do szkoły o innej godzinie niż zwykle;
- dziecko zachowuje się jakby było samo, samo wyznacza granice swojego świata, dramatycznie reagując na ich naruszanie;
- obsesyjne układanie przedmiotów w określonym porządku;
- silne przywiązanie do przedmiotów pełniących funkcje talizmanów;
- specyficzne zainteresowania, pogłębianie wiedzy na jakiś konkretny, często bardzo wąski i specjalistyczny temat często związaną z cyframi i symbolami np. zapamiętywanie i recytowanie rozkładu jazdy tramwaju;
- spędzanie czasu na obserwowaniu poruszających się przedmiotów np. wentylator, pralka lub koncentracja się na konkretnej części przedmiotu
- wielokrotne powtarzanie ruchów takich jak trzepotanie rękoma na wysokości oczu, kręcenie się wokół własnej osi, monotonne kołysanie się, podskakiwanie, wyginanie palców (tzw. stereotypie ruchowe lub autostymulacje).
- typowe są zrytualizowane, powtarzające się zachowania, np. kolejność ubierania się

Zdolności intelektualne

- zdolności intelektualne dzieci z autyzmem są bardzo zróżnicowane, sięgają od upośledzenia umysłowego aż do normalnej inteligencji, przy czym zdarza się, że wykazują zadziwiające uzdolnienia muzyczne, matematyczne, w dyscyplinach technicznych, a także w innych dziedzinach
- dzieci dotknięte autyzmem mają problemy z myśleniem abstrakcyjnym i pojęciowym
- dzieci te odznaczają się często wybiórczymi zdolnościami np. doskonałą pamięcią mechaniczną, niezwykłą zręcznością manipulacyjną, szczególnymi zdolnościami muzycznymi; jednocześnie nie potrafią wykonać niektórych najprostszych czynności życiowych

Zachowania nietypowe, niepożądane

- charakteryzują się tendencjami do autoagresji (bicie się po głowie, uderzanie głową o przedmioty, gryzienie własnych rąk, wyrywanie sobie włosów itp.) w rezultacie często dochodzi do samookaleczenia
- gwałtowne przeżycie lęku u tych dzieci najczęściej objawia się stereotypowymi ruchami: zasłanianie twarzy rękami, chowanie głowy w ramiona i przeraźliwy krzyk
- odczuwanie przyjemnych stanów wywołuje u tych dzieci ogólną pobudliwość: kiwanie się, podskakiwanie, klaskanie rękami lub uderzanie nimi w ciało
- mają kłopoty z jedzeniem i spaniem
- powtarzają stale te same dziwne zachowania lub dźwięki

2. Zasady pracy i dostosowanie wymagań do ucznia ze spektrum autyzmu:

- podawanie poleceń jednoznacznych, w prostej formie bezpośrednio do ucznia,
- dzielenie złożonych treści na proste, bardziej zrozumiałe części (im bardziej złożone zadanie, tym większe prawdopodobieństwo, że dziecko zablokuje się i nawet nie rozpocznie jego wykonywania albo zaprzestanie wykonywania w trakcie)
- stosowanie pochwał wobec dziecka, które już pamięta o czymś, o czym wcześniej zapominało (przy negatywnych komentarzach dziecko z autyzmem może zacząć wierzyć, iż nie potrafi zapamiętać, że np. musi przynieść na zajęcia wymagane rzeczy)
- wprowadzanie nowych treści i zadań wymaga szczegółowych objaśnień (często bardziej przydatne okazują się instrukcje obrazkowe w porównaniu ze słownymi bądź kombinacja jednych i drugich)
- przywoływanie uwagi dziecka (dzieci te mogą koncentrować się na jakiś dźwiękach lub ruchomych obiektach i nie być w stanie odwrócić od nich uwagi)
- wykorzystywanie szczególnych talentów dziecka (np. niewiarygodną pamięć związaną z przeczytanymi książkami, usłyszanymi opowieściami)
 - nie należy krytykować i oceniać negatywnie wobec grupy
- korzystanie z pomocy nauczyciela wspomagającego lub asystenta nauczyciela przy tłumaczeniu poleceń do zadań, albo tłumaczenia zasad wtedy jeśli jest to korzystne dla dziecka;
- systematyczne przywoływanie uwagi i kontaktu wzrokowego
- ustalenie systemu nagradzania za właściwe zachowanie i aktywność na zajęciach i konsekwentne jego wdrażanie i przestrzeganie
- wydłużenie lub ustalenie określonego czasu pracy (odliczanie upływu czasu na wykonanie zadania)
- przygotowanie ucznia do wszelkich zmian w otoczeniu i rozkładzie dnia, uprzedzanie o zastępstwach na lekcjach, wyjściach, wizytach nowych osób. Informowanie, w jaki sposób trzeba się zachować w nowej sytuacji;
- utrzymywanie systematycznych kontaktów z rodzicami dziecka,
- zachęcanie do nawiązywania kontaktów z rówieśnikami
- zminimalizowanie lub całkowite wyeliminowanie elementów rozpraszających;
- posadzenie ucznia blisko nauczyciela;
- zachowanie schematu pracy i stałości działań edukacyjnych (np. zajmowanie tej samej ławki lub stolika podczas zajęć);
- wyjaśnianie metafor i przenośni, wyrazów bliskoznacznych, żartów lub dowcipów użytych podczas prowadzenia lekcji;
- popieranie informacji słownej gestami, mimiką;
- uzupełnianie rysunkiem, zdjęciem, filmem lub modelem przekazywanych podczas lekcji treści abstrakcyjnych;
- dzielenie trudniejszego lub dłuższego zadania na kilka części;
- sprawdzanie zrozumienia czytanego tekstu poprzez zadawanie dodatkowych pytań: Co się wydarzyło? Gdzie? Kiedy? Dlaczego? itp.;
- dostosowywanie pomocy dydaktycznych i treści zadań do zainteresowań ucznia (np. obliczanie różnicy czasu na podstawie rozkładów jazdy);
- wykorzystywanie wąskich i fachowej wiedzy ucznia podczas prowadzenia lekcji;
- na lekcjach wychowania fizycznego unikanie aktywności ruchowej związanej z rywalizacją. Dbanie o losowe przydzielanie do grup (dzieci autystyczne są mniej sprawne i niezgrabne ruchowo, a dodatkowo mają problemy z graniem zespołowym, co sprawia, że są pomijane lub niechętnie wybierane);

- w sytuacji wzburzenia lub zdenerwowania umożliwienie pobytu w spokojnym, cichym miejscu np. bibliotece, gabinecie pedagoga;
- ignorowanie i nie reagowanie na zachowania prowokacyjne (np. płacz, plucie, krzyk). Dziecko powinno wykonać wyznaczone zadanie pomimo takich zachowań;
- częste przypominanie o normach i zasadach funkcjonowania społecznego oraz chwalenie i nagradzanie za ich przestrzeganie;
- nie zadawanie pytań "dlaczego to zrobiłeś", ale opisywanie co nam się nie podoba w zachowaniu, czego oczekujemy i nazwanie emocji;
- opracowanie sposobów radzenia sobie z emocjami w kategorii akceptowane - nieakceptowane.

§ 18.1. **Uczeń z afazją.**

Afazja rozwojowa to specyficzne zaburzenia rozwoju mowy i języka. Dzieci mają trudności z nabywaniem i rozumieniem mowy pomimo normy intelektualnej i prawidłowego słuchu fizycznego. **Wyróżnia się trzy rodzaje afazji rozwojowej:**

1. afazja rozwojowa typu ekspresyjnego (ruchowa, motoryczna) – dziecko nie mówi lub mówi bardzo słabo, ale rozumie mowę,
2. afazja rozwojowa typu percepcyjnego (sensoryczna) – rozumienie mowy jest dla dziecka ograniczone, a mowa czynna samego dziecka jest agramatyczna i niewyraźna,
3. afazja rozwojowa typu mieszanego (motoryczno-sensoryczna) – połączenie cech obu poprzednich typów zaburzenia, tzn. dziecko nie mówi lub słabo mówi (zaburzenia ruchowe) oraz nie rozumie lub słabo rozumie mowę

U dzieci z afazją rozwojową można obserwować m.in.:

- zaburzenie lub brak zdolności wyrażania myśli słowami, trudności w samodzielnym wypowiedzianiu się
- powolną i oszczędną w słowach mowę, w czasie której składanie słów i zdań odbywa się z wysiłkiem, nie płynnie,
- brak sprawności w posługiwaniu się systemem gramatycznym i składnią. W mowie dziecka występują liczne błędy np.: niewłaściwa fleksja, zamiany, opuszczanie i przestawianie głosek, wtrącanie błędnych słów, niewłaściwa forma gramatyczna wyrazów, uproszczenia w budowie zdań,
- zapominanie już nabytego słownictwa. Dziecko nie potrafi przypomnieć sobie właściwych słów do określenia przedmiotów i pojęć, często przedmioty określa opisowo (np. długopis – „to do pisania”),
- problemy z uczeniem się nowych słów i zapamiętywaniem ich znaczeń,
- trudności w nauce języka obcego,
- tworzenie neologizmów, zniekształcanie słów,
- w przypadku afazji czuciowej zaburzenie rozumienia mowy. Dzieci zazwyczaj rozumieją sens pytań i zdań dopiero po kilkakrotnym powtórzeniu. Czasami rozumieją sens niektórych słów, ale nie rozumieją znaczenia całego zdania. Stopień nasilenia problemu zależy od głębokości występującego zaburzenia mowy.
- występujące w różnych stopniach nasilenia trudności w czytaniu i pisaniu, problemy z rozumieniem przeczytanych treści
- nieumiejętność streszczenia lektury czy tekstu, pomimo wielokrotnego przeczytania
- ograniczenia w uczeniu się na pamięć (dzieci wolniej zapamiętują, szybciej zapominają),
- problemy z koncentracją,
- dysharmonię rozwojową, problemy z motoryką małą i dużą, zaburzenia integracji sensorycznej, męczliwość,

- wynikające zarówno z samej istoty zaburzenia, jak i nabyte w wyniku doświadczeń problemy emocjonalne, w tym: nerwowość, lękliwość, nadpobudliwość, obniżone poczucie własnej wartości, unikanie kontaktów społecznych, izolowanie się od otoczenia (zaburzenia ekspresji).
- nierozumienie zadawanych pytań, w związku z tym udzielanie nielogicznych, błędnych odpowiedzi
- nierozumienie pojęć, zwłaszcza abstrakcyjnych, ale też historycznych, które nie są często używane
- trudności w myśleniu abstrakcyjnym (symbolicznym), logicznym, przyczynowo-skutkowym, w związku z tym dziecko może mieć problemy z ułożeniem planu wydarzeń, chronologią, wyciąganiem wniosków, interpretacją tekstów, np. wierszy
- ubogie słownictwo, używanie nieodpowiednich słów, częste powtarzanie się
- trudność w uogólnianiu, klasyfikowaniu pojęć
- wolne tempo pracy
- trudności w łączeniu faktów np. historycznych
- niski poziom graficzny pisma
- problemy z pisaniem dłuższych wypowiedzi (wypracowań, opowiadań itp.)
- nieumiejętność selekcji informacji z dłuższych tekstów
- trudności w rozumieniu przysłów, rozpoznawaniu środków stylistycznych
- trudności w formułowaniu opinii, uzasadnianiu swojego zdania.

2. Zasady pracy i dostosowanie wymagań do ucznia z afazją.

- odpowiednie przygotowanie do odpowiedzi ustnej, m.in. uprzedzenie ucznia, że będzie pytany, w razie konieczności odpytywanie nie przy klasie, tylko indywidualnie z nauczycielem
- wydłużanie czasu wypowiedzi,
- niezwracanie uwagi na błędy artykulacyjne i gramatyczne,
- w razie trudności rezygnacja z odpowiedzi ustnych na rzecz pisemnych
- zadawanie pytań pomocniczych np. *Co się wydarzyło? Kiedy? Gdzie? Komu? Jakie było zakończenie opowiadania? Dlaczego? Co przeżywał bohater?*
- formułowanie krótkich, prostych poleceń
- wydłużenie czasu na przeczytanie lektury, naukę wiersza itp., dostosowanie pracy z lekturą do możliwości ucznia (np. polecenie przeczytania tylko wybranych rozdziałów, a przy dużych problemach z czytaniem i rozumieniem polecenie obejrzenia filmu lub wysłuchania audiobooka)
- podchodzenie w trakcie zajęć w celu dodatkowych wyjaśnień
- bieżące wyjaśnianie trudnych pojęć, upewnianie się, że dziecko dobrze je zrozumiało i jest w stanie używać danego słowa w odpowiednim kontekście
- objaśnianie zadań domowych
- dopilnowanie, aby uczeń zapisał najważniejsze pojęcia, wnioski, zadanie domowe
- dzielenie materiału na mniejsze części
- stosowanie dodatkowych środków dydaktycznych np. ilustracje, mapy, wykresy itp.
- niezmuszanie, ale zachęcanie i motywowanie do udziału w dyskusjach klasowych
- ocenianie przede wszystkim treści wypowiedzi, a nie formy
- podkreślanie najważniejszych wiadomości, które uczeń ma przyswoić
- ograniczenie ilości terminów, wydarzeń, dat, nazwisk, które uczeń ma znać
- dostosowanie tempa pracy do możliwości ucznia, w razie konieczności zezwolenie na dokończenie pracy w domu
- uczenie pisania wypracowań wg szczegółowych podpunktów
- ograniczenie ilości zadań domowych lub wydłużenie czasu na ich przygotowanie

- utrwalanie zdobytych wiadomości
- kontrolowanie zrozumienia przeczytanych/usłyszanych treści
- tworzenie słownika wyrazów niezbędnych do napisania wypracowania lub innej dłuższej wypowiedzi pisemnej
- organizacja zadań, w których dziecko z afazją rozwojową ma szansę na sukces,
- spójny sposób nauki oraz określony system motywacji na wszystkich lekcjach prowadzonych przez różnych nauczycieli,
- przekazywanie wiedzy w sposób angażujący różne zmysły (nie tylko słuch),
- zadbanie o ciszę w trakcie nauki, tak aby hałas nie utrudniał dodatkowo odbioru informacji drogą słuchową,
- posadzenie w sali szkolnej blisko nauczyciela,
- wspieranie komunikatów gestami, mimiką, pokazem,
- zapewnienie możliwości działania na konkretach
- parafrazowanie wypowiedzi ucznia w celu uporządkowania jej oraz przekazania sygnału potwierdzającego właściwe zrozumienie komunikatu,
- wsparcie przy budowaniu odpowiedzi, inicjowanie wypowiedzi np. za pomocą rozpoczynania zdania „Poprawna odpowiedź na pierwsze pytanie to...”, porządkowanie treści.
- stopniowanie trudności;
- w razie trudności z zapamiętaniem pozwolenie dziecku na korzystanie z tablic matematycznych, spisów wzorów.

§ 19. Uczeń z chorobą przewlekłą.

Zasady pracy z uczniem.

- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego,
- pomoc w pokonywaniu trudności, uczenie nowych umiejętności,
- budowanie dobrego klimatu i przyjaznych relacji klasowych, motywowanie do kontaktów i współdziałania z innymi,
- przygotowanie uczniów zdrowych na spotkanie chorego kolegi,
- traktowanie chorego dziecka jako pełnoprawnego członka klasy,
- rozwijanie zainteresowań, samodzielności, dostarczanie wielu możliwości do działania i osiągnięcia sukcesów, motywowanie do aktywności.

§ 20. Uczeń w sytuacji kryzysowej, traumatycznej.

Zasady pracy z uczniem.

- umożliwienie zaliczania zaległego materiału w późniejszym terminie, rozłożenie zaliczanego materiału na mniejsze partie, przedłużenie czasu pracy ucznia,
- danie możliwości odpytania na osobności, a nie przy całej klasie, nie ponaganie, nie krytykowanie, nie zawstydzanie,
- zadbanie o rozwój sfery emocjonalnej takiego ucznia.

§ 21.1. Uczeń zdolny.

O uczniach zdolnych mówimy w odniesieniu do jednostek przejawiających wysoki poziom zdolności ogólnych (inteligencji) lub posiadających jakąś zdolność specjalną w sferze działalności umysłowej. Uczniowie zdolni charakteryzują się: ponadprzeciętnymi osiągnięciami lub potencjalnymi zdolnościami do takich osiągnięć. Są to uczniowie, którzy pod względem zdolności intelektualnych przewyższają swoich rówieśników. W próbach określenia ucznia zdolnego zwraca się uwagę na takie zdolności, jak:

- zdolność do efektywnego uczenia się rzeczy nowych i wybitne, stale wyróżniające się wyniki w jakiejś aktywności;
- oryginalność w myśleniu i działaniu, duże nasilenie dążeń poznawczych;
- przejawianie wysokiego poziomu myślenia analitycznego;
- łatwość rozumienia i przyswajania symboli abstrakcyjnych i stosunków symbolicznych, właściwego posługiwania się symbolami we własnym działaniu;
- zainteresowania poznawcze, zdolność do koncentracji uwagi, zwłaszcza na treściach abstrakcyjnych;
- wrażliwość na problemy i wytrwałość w ich rozwiązywaniu;
- przeżywanie satysfakcji z rozwiązywania problemów i pokonywania trudności intelektualnych.

Wysoka inteligencja może zaznaczać się we wszystkich lub w wielu dziedzinach działalności, jak również tylko w pewnych określonych dziedzinach, jak np. w odniesieniu do matematyki i nauk ścisłych, do języków, humanistyki itp. Swoje ponadprzeciętne zdolności uczeń zdolny przejawia w szkole na kilku polach: „akademickim” tj. w uczeniu się przedmiotów szkolnych odpowiadających gałęziom wiedzy, artystycznym, technicznym, sportowym i motorycznym, społecznym.

W szkole zdolności ucznia praktycznie ujawniają się w toku pracy nad materiałem nauczania. Uczniowie zdolni z reguły: - uczą się szybciej, - opanowują szerszy zakres materiału, - uczą się inaczej, szukają związków przyczynowo skutkowych, dążą do odkryć, swobodniej zestawiają wiadomości, sięgają po dodatkowe informacje, mają bogatsze skojarzenia, potrzebują większej liczby i lepszych argumentów, posługują się łatwo językiem danej dyscypliny, - ich wyniki uczenia się sięgają głębiej, obejmują rozumienie materiału, rozwiązywanie problemów, umiejętność świadomego kierowania własnymi procesami umysłowymi, - uczą się wytrwale, jeśli tylko uznają sens pracy nad danym materiałem, czytają dużo i chętnie, - mają urozmaicone cele uczenia się i zaspokajania ciekawości, zainteresowań i ambicji, realizację odległych planów życiowych, - bardziej zależy im na nagrodach, - mają szeroki zakres uwagi, są zdolni do koncentracji i wytrwałości w rozwiązywaniu problemów, - charakteryzuje ich bogatsze, niż u rówieśników słownictwo, zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym, - są zdolni do samodzielnej i efektywnej pracy, - szybko uczą się na pamięć (zapamiętują nowe rzeczy), - mają różne i liczne zainteresowania, często korzystają z bibliotek i innych źródeł informacji, - są na ogół lepsi od innych w matematyce.

2. Planowanie pracy z uczniami zdolnymi.

Rozpoczynając pracę z uczniami zdolnymi należy przede wszystkim dobrze rozeznaczyć ich potrzeby i ustalić zgodny z nimi plan działania. Dobór treści, metod nauczania, form organizacyjnych dydaktyki oraz oddziaływań wychowawczych, jest bardzo ważny. W zakresie pracy dydaktycznej postuluje się wprowadzenie metod badawczych i problemowych przy uwzględnieniu indywidualnych możliwości, zainteresowań oraz potrzeb ucznia. Podkreśla się konieczność formułowania takich zadań, które miałyby optymalny poziom trudności i motywowały ucznia dzięki odpowiednio wprowadzonej ocenie. Praca dydaktyczna, w toku której uwzględnia się zdolności uczniów może być prowadzona w rozmaitych strukturach organizacyjnych począwszy od specjalnych programów i indywidualnych toków pracy, do wielopoziomowego nauczania w typowych zespołach klasowych (a w takich warunkach pracuje się najczęściej). Jeśli chodzi o warunki wychowawcze stworzone przez szkołę, to należy dążyć do właściwej i bezstronnej postawy

wobec dziecka zdolnego, tolerancji dla jego ewentualnej nietypowości w zachowaniu, docenić samodzielność jego myślenia i działania, oryginalność w rozwiązywaniu zadań. Wywieranie presji lub nadmierne chwalenie także są zbędne w pracy z dzieckiem zdolnym. Metodą najlepszą jest życzliwa, poparta argumentami dyskusja i ocena.

3. Formy i sposoby pracy z uczniem zdolnym (na zajęciach lekcyjnych, pozalekcyjnych i poza zajęciami).

W pracy należy skupić uwagę na zagadnieniach mających związek tematyczny z materiałem programowym oraz problemach dotyczących różnych i ciekawych pojęć oraz doświadczeń, z którymi uczniowie nie zetkną się w normalnym toku lekcji.

- Praca indywidualna.
- Praca w grupach.
- Praca w parach.
- Realizacja projektów edukacyjnych.
- Przydzielanie uczniom zdolnym trudniejszych zadań podczas pracy grupowej lub indywidualnej.
- Stwarzanie uczniom zdolnym sytuacji wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności lub prac dodatkowych.
- Różnicowanie stopnia trudności prac domowych i prac klasowych.
- Stopniowe zwiększanie wymagań.
- Przydzielanie uczniom zdolnym specjalnych ról: asystenta, lidera itp.
- Praca pozalekcyjna – udział w kołach zainteresowań.
- Organizacja konkursów i olimpiad, zachęcanie do udziału w konkursach zewnętrznych.
- Wskazywanie ciekawych pomocy, podręczników, publikacji, stron internetowych, wydarzeń itp.
- Zapewnienie opieki psychologicznej, podnoszenie poziomu samooceny.
- Pomoc w doborze najważniejszych technik uczenia się.
- Krótkie, kilkuminutowe rozmowy n-la z uczniem, mające na celu rozszerzenie bieżącego materiału;
- Przygotowanie przez uczniów referatów, prezentacji po przeczytaniu odpowiedniej literatury;
- Prowadzenie przez uczniów fragmentów lekcji;
- Zachęcanie do czytania fachowych czasopism;
- Zwiększenie wymagań, co do ścisłości i precyzji ich wypowiedzi;
- Stworzenie uczniom najzdolniejszym okazji do swobodnego wyboru zadań trudniejszych.

§ 22.1. Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery

Celem orientacji zawodowej jest przygotowanie uczniów do podjęcia trafnej decyzji zawodowej i szkolnej. Wszelkie działania z zakresu orientacji zawodowej zmierzają do określenia u uczniów następujących obszarów:

- 1) Zainteresowania i skłonności zawodowe przejawiające się w toku działalności w szkole i domu, w chwilach wolnych od zajęć. Samoobserwacja.
- 2) Uzdolnienia i umiejętności niezbędne w pracy z drugim człowiekiem, w kontakcie z rzeczami - techniką, pracy z danymi symbolami, przyrodą i działalnością artystyczną.
- 3) Charakter i temperament – ich znaczenie w wyborze zawodu.
- 4) Stan fizyczny i zdrowotny a wybór zawodu.

- 5) Samoocena - ustalenie swoich mocnych stron (osiągnięcia, sukcesy, zalety osobiste).
- 6) Wiedza o zawodach. Istota zawodu, między innymi czynności, warunki pracy, wymagania psychofizyczne, jakie stawia zawód przed kandydatem.
- 7) Zmieniający się rynek pracy.
- 8) Kierunki dalszego kształcenia – drogi prowadzące do zdobycia zawodu, dodatkowych kwalifikacji, wybór kolejnej szkoły lub kursu – struktura szkolnictwa w Polsce.
- 9) Warunki przyjęć na uczelnie wyższe.
- 10) Kluczowe umiejętności niezbędne do bycia konkurencyjnym na rynku pracy – znajomość języków obcych, dyplomy dobrych szkół/uczelni, mobilność, itp.

2. Formy realizacji orientacji zawodowej:

- 1) Zajęcia edukacyjno – zawodowe związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej ujęte w arkuszu organizacyjnym szkoły.
- 2) Indywidualne konsultacje z doradcą zawodowym poradni.
- 3) Indywidualne konsultacje z pedagogiem szkolnym.
- 4) Korelowanie treści z zakresu orientacji zawodowej z treściami na różnych przedmiotach szkolnych (nauczyciele przedmiotów ogólnych i zawodowych oraz nauczyciele nauki zawodu).
- 5) Pogadanki na godzinach wychowawczych (wychowawca klasowy).
- 6) Spotkania uczniów z zaproszonymi specjalistami z urzędu pracy, pp-p., itp.
- 7) Udostępnianie uczniom materiałów informacyjnych o zawodach, szkołach, środowiskach pracy itp.

X. Postanowienia końcowe

- § 23.1. Zmian w niniejszych Zasadach dokonuje Rada Pedagogiczna Zespołu Szkół Samochodowych im. Stanisława Syroczyńskiego w Lublinie.
2. *Zasady organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w Zespole Szkół Samochodowych im. Stanisława Syroczyńskiego w Lublinie* zostały uchwalone przez Radę Pedagogiczną w dniu 28.11.2019 r. i stanowią integralną część Statutu Zespołu Szkół Samochodowych im. Stanisława Syroczyńskiego w Lublinie.
 3. Z dniem 30 listopada 2019 r. tracą moc *Zasady organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w Zespole Szkół Samochodowych im. Stanisława Syroczyńskiego w Lublinie* z dnia 05 grudnia 2017 r.

Lublin dn.

WNIOSEK O OBJĘCIE UCZNIĄ POMOCĄ PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNĄ

Imię i nazwisko ucznia:.....

Klasa:

Rozpoznanie.....
.....
.....
.....
.....

Podjęte dotychczasowe działania.....
.....
.....
.....
.....

.....
podpis wnioskującego
(nauczyciel/ rodzic/ pełnoletni uczeń)

Ocena efektywności pomocy psychologiczno – pedagogicznej udzielanej uczniowi

..... klasa

<i>Formy i sposoby pomocy uczniowi</i>	<i>Ocena efektywności pomocy – psychologiczno – pedagogicznej w tym efektywności realizowanych zajęć - wnioski</i>	<i>Zalecenia dotyczące dalszej pracy z uczniem</i>	<i>Uwagi nauczyciela/ wychowawcy</i>	<i>Nauczyciel prowadzący/ podpis</i>

.....
Podpis wychowawcy

Do wykorzystania przy ocenie efektywności udzielanej pomocy psychologiczno – pedagogicznej:

Wnioski – przykładowe zapisy:	Zalecenia /Rekomendacje/ – przykładowe zapisy:
<p>Pomoc przyniosła efekty w postaci:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ zwiększonej aktywności ucznia, ☐ staranności podczas realizacji zadań, ☐ wyższej motywacji ucznia, ☐ poprawy systematyczności pracy wychowanka, ☐ poprawy zachowania ucznia, ☐ poznania (stosowania) skuteczniejszych strategii uczenia się, ☐ wywiązywania się wychowanka z podjętych zadań ☐ szerszej wiedzy nauczycieli na temat specjalnych potrzeb edukacyjnych, ☐ lepszego wykorzystania pomocy dydaktycznych, ☐ stosowania metod pracy dostosowanych do różnorodnych potrzeb uczniów ☐ lepszych relacji w grupie, ☐ wyższej frekwencji na..., ☐ wzrost wzajemnego porozumienia 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Kontynuować przyznane przez dyrektora formy w niezmiennym wymiarze, ☐ Zintensyfikować częstotliwość zajęć w ramach przyznanych form, ☐ Włączyć dodatkowe formy – jakie, w jakim wymiarze – indywidualne, grupowo, ☐ Szerzej włączyć rodziców w określone działania w formie... ☐ Przygotować dla rodziców warsztaty (konsultacje) na temat... ☐ Włączyć specjalistę – jakiego – w jakim celu – w co... ☐ Nawiązać współpracę ze stowarzyszeniem... w celu; z instytucją... ☐ Zaproponować skierowanie ucznia na badania w...

ARKUSZ INDYWIDUALNEGO PROGRAMU EDUKACYJNO – TERAPEUTYCZNEGO

I. METRYCZKA	
1. Imię i nazwisko ucznia	
2. Klasa (<i>w momencie tworzenia IPET</i>)	Data urodzenia ucznia
3. Podstawa objęcia ucznia kształceniem specjalnym - Orzeczenie nr o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na wydane przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w z dnia r. Wpłynęło r.	
4. Informacje z orzeczenia - <i>rozpoznanie wynikające z orzeczenia</i>	
a) diagnoza	
b) zalecenia	
5. Informacje z innej dokumentacji (<i>jakiej? Np. zaświadczenie lekarskie, diagnozy</i>)	
II. ZINTEGROWANE DZIAŁANIA NAUCZYCIELI I SPECJALISTÓW PRACUJĄCYCH Z UCZNIEM W CELU POPRAWY FUNKCJONOWANIA UCZNIĄ I WZMACNIANIU JEGO UCZESTNICTWA W ŻYCIU SZKOŁY:	

Nauczyciel:	
1. pracujący z uczniem wychowawczo	
2. prowadzący działania o charakterze socjoterapeutycznym / terapeutycznym	
3. prowadzący działania o charakterze rewalidacyjnym	
4. pedagog/doradca zawodowy	
III. CELE PROGRAMU	
a) edukacyjne	
b) terapeutyczne	
IV. Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia w tym rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia oraz zakres wykorzystania technologii wspomagających kształcenie.	
V. Działania wspierające rodziców ucznia (współdziałanie z poradniami psychologiczno- pedagogicznymi i specjalistycznymi, placówkami i instytucjami działającymi na rzecz rodziny itp.)	

VI. Zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami w realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.	
VII. Zajęcia socjoterapeutyczne /rewalidacyjne/inne i sposób ich realizacji.	
1. Zajęcia rewalidacyjne	Tygodniowy wymiar godzin
Zajęcia rewalidacyjne usprawniające zaburzone funkcje	2x60 min.
2. Formy i okres udzielania uczniowi pomocy psych.-ped. oraz wymiar godzin	
Rodzaj zajęć	Tygodniowy wymiar godzin
Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z	
Zajęcia rozwijające uzdolnienia	
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	
Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu	
Terapia psychologiczna	
Porady i konsultacje (pedagog)	
Inne formy pomocy (rehabilitacja ruchowa, dowozy, opieka pielęgniarki)	
VIII. Okresowa ocena efektywności	2 razy w roku szkolnym

podejmowanych działań	
<p>Data:</p> <p>Czytelne podpisy członków zespołu:</p>	
<p>Data i podpis rodzica:</p>	

Informacja dyrektora szkoły o ustalonych dla ucznia formach, okresie oraz wymiarze godzin udzielania pomocy pedagogiczno-psychologicznej w Zespole Szkół Samochodowych im. Stanisława Syroczyńskiego w Lublinie w roku szkolnym

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach lub Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach informuję, co następuje.

Dla ucznia klasa

/imię i nazwisko/

poza dostosowaniem wymagań edukacyjnych do możliwości ucznia zostały zaproponowane następujące formy pomocy:

Rodzaj pomocy	Osoba prowadząca	Wymiar	Okres

.....
/podpis dyrektora szkoły/

Zostałem poinformowany(a) o ustalonych dla mojego syna/córki (dla mnie) formach udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, okresie i wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane oraz prawie do akceptacji lub rezygnacji z tych form.

Wyrażam / nie wyrażam* zgodę/y na zaproponowane powyżej formy pomocy:

.....
data

.....
podpis rodzica/ pełnoletniego ucznia

- niepotrzebne skreślić

**OKRESOWA WIELOSPECJALISTYCZNA OCENA POZIOMU
FUNKCJONOWANIA UCZNIĄ**

Imię i nazwisko: kl.

Rok szkolny

Zagadnienia	Informacje na temat ucznia
1. Indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne.	
2. Mocne strony, predyspozycje, zainteresowania, uzdolnienia	
3. Funkcjonowanie w klasie, grupie rówieśniczej	
4. Zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, asystenta lub pomocy nauczyciela	
5. Przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia.	
6. Bariery i ograniczenia utrudniające funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu szkoły.	

Podsumowanie:

**1. Ocena efektywności udzielanej pomocy psychologiczno -
pedagogicznej:**

.....
.....
.....
.....

2. Zalecenia do pracy na przyszły semestr/rok szkolny:
(Co rekomenduje zespół na dalszy etap pracy z dzieckiem?)

.....
.....
.....
.....

Podpisy członków zespołu: